Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ

પુસ્તક ૩૮ મું. સંવત ૧૯૯૬
અંક ૩ જો આશ્વિન

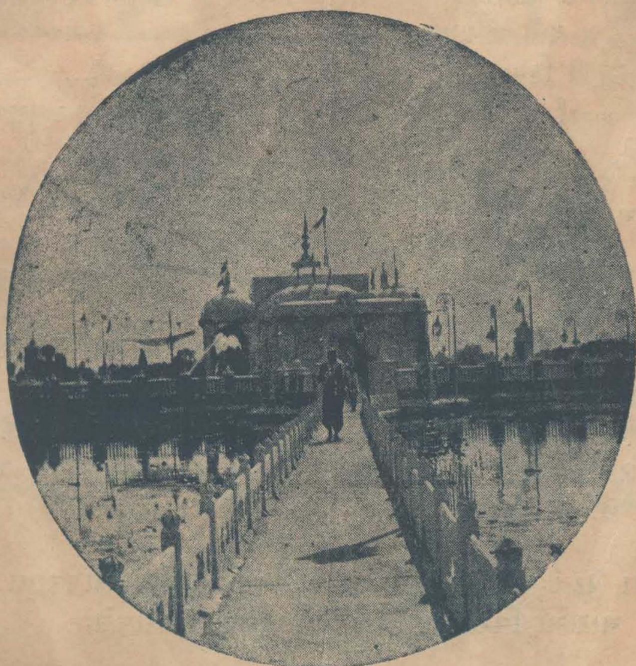

પ્રકાશકઃ—
શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા
ભાવનગર.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

વિષય-પરિચય

૧. ૧૯૯૭ની સાલનો શાંતિપ્રદ સંદેશ. ... (કવિ રેવાશંકર વાલજી બધેકા.) ૫૭
૨. ભક્તિ. ... ... (મુનિ શ્રી હેમેંદ્રસાગરજી મહારાજ.) ૫૯
૩. શ્રી શ્રુતજ્ઞાન. ... ... (પં. શ્રી ધર્મવિજયજી મહારાજ.) ૬૧
૪. વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ... ... (આ. શ્રી વિજયકસ્તૂરસૂરિજી મહારાજ.) ૬૪
૫. વિચારશ્રેણી. ... ... (,, ,,) ૬૫
૬. પ્રભુ મહાવીરે મોહમસ્ત જગતને ત્યાગધર્મ જ કેમ આપ્યો? (મુનિશ્રી હંસસાગરજી મહારાજ.) ૬૭
૭ મહાવીર પ્રભુની સ્તુતિ. ... ... (મુનિશ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ.) ૬૮
૮ ધર્મશર્માભ્યુદય મહાકાવ્ય : અનુવાદ .... (ડૉ. ભગવાનદાસ મ. મહેતા.) ૬૯
૯. પ્રભુના જ્ઞાનનો પ્રકાશ. ... ... (મુનિશ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ.) ૭૧
૧૦. વ્યવહારવચન યાને ક્ષમાપના. .... (રાયચંદ મૂળજી પારેખ.) ૭૨
૧૧ સૂત્ર અનુસારી ક્રિયા. ... ... ચોકસી.) ૭૩
૧૨. વિજેતા કોણ ? ... ... (કનૈયાલાલ જીગજીવન રાવળ B. A.) ૭૫
૧૩. છાત્રાલયો. ... ... (જૈન.) ૭૮
૧૪. શ્રીમદ્ વિજયવલ્લભસૂરિજીનું જીવનચરિત્ર... (પં. શ્રી સમુદ્રવિજયજી મહારાજ) ૮૧
૧૫. વર્તમાન સમાચાર. ૯૦
૧૬. સ્વીકાર સમાલોચના ૯૨

આભાર

ધર્મપ્રેમી બંધુ શ્રી વાડીલાલ ચત્રભૂજ ગાંધીએ હાલમાં શ્રી નવસ્મરણો સ્તવનો વિગેરેની એક બુક જૈન બંધુઓ તથા બ્હેનોને ઉપયોગમાં નિરંતર આવી શકે તેવી પોતાના ખર્ચે છપાવી છે અને તેઓ, તેના ખપી આત્માઓને ભેટ આપે છે. તે મુજબ આ સભાના પેટ્રન સાહેબ અને લાઇફ મેમ્બરો-ને પણ નિરંતર અભ્યાસમાટે ભેટ આપવાને બુકો અમોને મોકલી છે તે માટે આ સભા તેમનો આભાર માને છે.

અમારા પેટ્રન સાહેબો અને લાઇફ મેમ્બરોને ભેટ આપવાના પુસ્તકો તૈયાર થાય છે. આવતા માસમાં વિશેષ હકીકત પ્રકટ કરવામાં આવશે.

છપાય છે. છપાય છે. છપાય છે.

શ્રી તપોરત્ન મહોદધિ

(આવૃત્તિ બીજી)

અનેક તપોની વિધિવિધાન સહિતની આ પ્રતની પેલી આવૃત્તિ ખલાસ થવાથી તેની બીજી આવૃત્તિ થોડા સમયમાં છપાશે. આ ગ્રંથમાં ૧૬૧ પ્રકારના તપોનું વર્ણન-વિધિવિધાન આપવામાં આવેલ છે. આર્થિક સહાય આપનાર ગૃહસ્થની ઇચ્છા પ્રમાણે, તે પ્રત ભેટ, અર્ધી કિંમતે કે મુદ્દલ કિંમતે સભા સઘળી પ્રતો આપવાનો પ્રબંધ કરી શકશે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

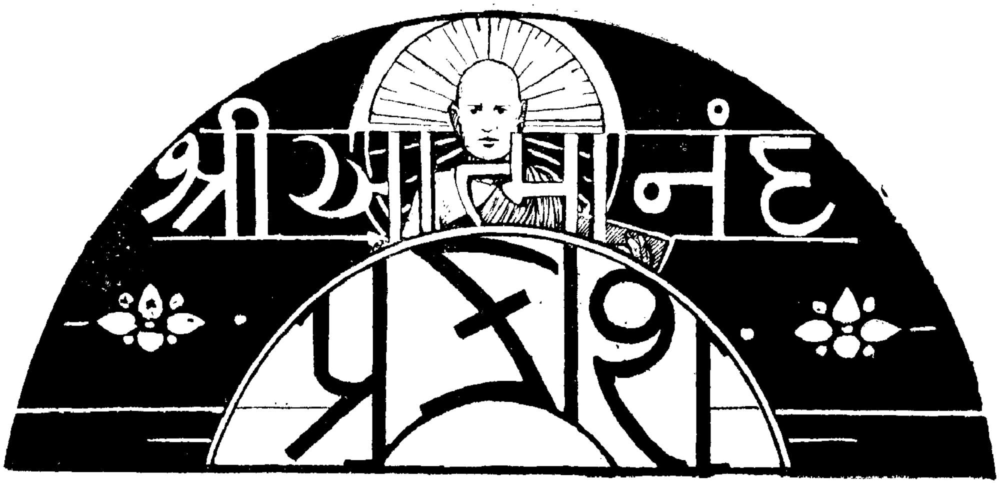

પુસ્તક : ૩૮ મું : આત્મ સં. ૪૫ : વીર સં. ૨૪૬૬ : આશ્વિન :
અંક : ૩ જો : * * વિક્રમ સં. ૧૯૯૬ : ઓકટોબર :

નવી સાલ મુબારક. સર્વત્ર શાંતિઃ શાંતિ:

નવું વર્ષ માંગલિક.

સં. ૧૯૯૬ ની દીપોત્સવી પ્રસંગે

૧૯૯૭ની સાલનો "શાંતિપ્રદ સંદેશ"

દોહરો.

ભગવન્ મહાવીરસ્વામીજી, પદ પામ્યા નિર્વાણ;
ધન્ય દિવસ દીવાળીનો, જૈન શાસને જાણુ. ૧

હરિગીત છંદ.

પ્રગટાવીયે દીપક વડો, સધ્ધર્મરૂપી જ્ઞાનનો,
આજે દિવસ દીવાળીનો, એ મહાપ્રભુના માનનો;
નિવાણુ પામ્યા નાથ, તેનાં સૂત્ર વાક્ય ધરો હદે,
સદ્ધર્મનો જયઃ સત્યનો જય, એમ સત્તાણું વદે. ૧

છન્નું છલકતી મલપતી, આવી હતી આશા વડી,
પણ શું કરે ? જ્યાં વિશ્વમાં, વિપત્તિની વરસે ઝડી;

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

મનની બધી મનમાં રહી, ક્યાં જઇ દુઃખદ કથનો કહે,
सत्यं वद: धर्मं चर: ઉર ઊર્મિ, **સત્તાણું** કહે. ૨

" **સત્તાણું** કેરી સાલ," એવા નામથી હું આવું છું,
મારા મનોર્થો પૂરવા, બે મિત્ર સાથે લાવું છું;
મમ મિત્ર એ મહામંત્રરૂપે, વાસ સૌ હૃદયે રહે,
सद्धर्मनो जयः सत्यनो जयः, એમ **સત્તાણું** કહે. ૩

ચોતરફ લાગી લ્હાય ! દુનિયાં દુઃખમાં ડુબી રહી,
ક્રૂર કાળ સમ માનવ હણે, એ વાત કયમ જાએ સહી ?
ડાહ્યાતણું ડા'પણ ગયું ! સૌ વૈર વૈર ! મુખે કહે,
सत्यं वद: धर्मं चर ! એ બોધ **સત્તાણું** કહે. ૪

સૃષ્ટિતણી સૌંદર્યતા, અદ્દભુત કળા કારીગરી,
ભારે રચેલી ભવ્યતા, કોટીક દામો વાપરી;
એ ભસ્મીભૂત થયાં અરે ! મહાદુઃખ એ દિલમાં દહે,
सद्धर्मनो जयः सत्यनो जयः, એમ **સત્તાણું** કહે. ૫

ઇશ્વર નથી અન્યાય કરતો, કે દયા તજતો નથી,
માનવ સમાજ અરે ! અત્યારે સત્ય કૈં સજતો નથી;
અજ્ઞાન ને અભિમાનની, અતિ વિષમ સરિતાઓ વહે,
सत्यं वद: धर्मं चर, એ સૂત્ર **સત્તાણું** કહે. ૬

આખા ભૂમંડળકેરું ભાવિ, દુઃખદ અતિ દેખાય છે,
સત્શાસ્ત્રકેરાં અમર વચનો, આજ કયાં લેખાય છે ?
વાયો છે ઝેરી વાયરો, એ કષ્ટ જગ આખું સહે,
सद्धर्मनो जयः सत्यनो जय, એ જ **સત્તાણું** કહે. ૭

છે એક ધીંગી ઢાલ, ને બળવંત બખ્તર એક છે,
દુઃખસાગરેથી તરી જશે, જ્યાં ધર્મ–સત્યની ટેક છે;
જે જે પ્રજાને નૃપવરો, ઉન્મત્ત થઇ ભરીયા મદે,
તે સર્વને સદ્દબુધ્ધિ દ્યો, હે ઇશ ! **સત્તાણું** વદે. ૮

લી. સધ્ધર્મ પ્રબોધક,
રેવાશંકર વાલજી બધેકા
નિવૃત્ત એજ્યુ૦ ઇન્સ્પે૦ ભાવનગર.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ભક્તિ.

(મન્દાક્રાન્તા.)

પદ્મે ભૃંગો અરપણ કરે પ્રેમથી પ્રાણ મોંઘો,
ભક્તો સર્વે નિજ નવ ગણે, સર્વ અર્પે પ્રભુને;
નિર્મોહી જો જનગણ બને ને ત્યજે "મુજ છે આ,"
તો કો' ટાણે પરમપદની પ્રાપ્તિની થાય આશા. ૧

ભક્તિ જેવી અતુલ કરી છે **ગૌતમે વીર** માટે,
ને **શ્રેણિકે** પ્રખર વ્રતથી ગાળીયાં જે પ્રભાતો;
એવી ભક્તિ અચલિત કરે તો તરે ચક્રમાંથી,
જન્મો કેરો દુઃખમય બધો ભાર ટાળે સદાનો. ૨

સુશ્રખ્યાણુ સરલ **સુલસા** વીર ધ્યાને જ મસ્ત,
સાચા ભાવે જીવન વિતવ્યું ભક્તિમાર્ગે સમસ્ત;
ભાવિકાલે **જિનવર**પણે શ્રાવિકા જન્મશે એ,
ભક્તિકેરા મધુર ફળનો સ્વાદ શો મિષ્ટ ભાસે ? ૩

કોલાપાકે વિભુવર પૂજ્યા **રેવતી** શ્રાવિકાએ,
એવા ભાવો ભવિજન ધરે **વીર**ભક્તિ ક્રિયામાં;
નિઃશંકે તે અમરપદને પામશે આખરે તો,
સર્વે સ્થાને સમ રૂપ બને, વીરનો ભક્ત સાચો. ૪

તત્ત્વજ્ઞાને ભરપુર રચ્યા **હેમચન્દ્રે**ય શ્લોકો,
જુદા જુદા વિષય લઇને કોટિ સંખ્યા ધરંતા;
યોજી ભારે પ્રતિ ચરણમાં ભક્તિની ધ્યાન ધારા,
ગાનો ગાયાં જિનવરતણાં, ધર્મનાં સર્વ પ્યારાં. ૫

ધર્મે જ્ઞાને નિજ રચનની રેલવી તત્ત્વ શ્રોતો,
સર્વે રીતે જનગણ વિષે શ્રેષ્ઠતાથી પ્રકાશ્યા;
અધ્યાત્મી ને ઉપનિષદના, ન્યાયના ગ્રન્થ યોજ્યા,
એવા મોટા '**જસ**' **વિજયજી**, વિશ્વ તે સર્વ જાણે. ૬

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ભીખુરાયે ચરણ ભજિયા ભાવથી સાધુઓના,
ભક્તિમાં તે રસબસ થયા, શાસ્ત્રસંસ્કાર જોરે:
આણી મૂર્ત્તિ **ઋષભજિન**ની પૂર્વ કેરી કલિંગે,
ઉદ્ધાર્યા કો' વિવિધ રસના ગ્રંથ એ **ખારવેલે**. ૭

આજ્ઞા પાળી જિનવરતણી **સંપ્રતિ વિક્રમે** રે,
ન્યારી ન્યારી વિવિધ પ્રતિમા, મંદિરો યોજીયાં રે;
પાળી આજ્ઞા અડગ પ્રણુથી ભક્ત **કુમારપાળે**,
આજ્ઞા એ છે જીવનભરનો શ્રેષ્ઠ કો' ધર્મ જાણી. ૮

વસ્તુપાલે જનહિતતણાં કાર્ય ઝાઝાં કરાવ્યાં,
વાપી કૂપો નહિ જ, બહુલાં મંદિરોયે રચાવ્યાં;
શાસ્ત્રો ગ્રંથો અમુલ સઘળા ભાવનાથી લખાવ્યા,
ભક્તિમાર્ગે જીવન વિતવ્યું પૂર્વજોને દીપાવ્યા. ૯

સર્વે ભક્તો પ્રભુમય બને, ભાન ભૂલે વપુનું,
એ ભક્તિથી વિભુવર રીઝે દુઃખ જાયે ભવોનું;
સ્પર્શે, દર્શે, સ્મરણથી વળી પૂજને મુક્ત થાઓ,
પ્રેમે ઐકયે શુચિ હૃદયથી ભક્તિથી પાર થાઓ. ૧૦

અનુષ્ટુપ્

ભકિત એવી બને ત્યારે, તે ઘડી ગણું ધન્ય હું;
સ્મરણે ભક્ત એવાનાં, કરી હેમેન્દ્ર ધન્ય છે. ૧૧

મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ.

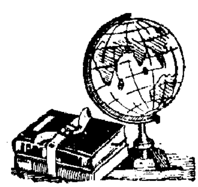

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

લેખકઃ—શાસનપ્રભાવક આ. શ્રીમદ્ વિજયમોહનસૂરીશ્વરજી પ્રશિષ્ય
પં. શ્રી ધર્મવિજયજી ગણિ.

શ્રી શ્રુતજ્ઞાન.

[ગતાંક પૃષ્ઠ ૧૫ થી શરૂ]

[પ્રાસંગિક સમ્યગ્દર્શનના પ્રકારોનું વર્ણન.]

વેદક સમ્યક્ત્વ–

સાસ્વાદન સમ્યક્ત્વનું સ્વરૂપ ઉપર જણાવ્યું. હવે **'વેદક'** સમ્યક્ત્વનું સ્વરૂપ જણાવાય છે.

આ વેદક સમ્યક્ત્વ વસ્તુતઃ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વનો જ એક ભેદ વિશેષ છે, એટલે કે ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વમાં વર્તમાન આત્મા નિરંતર અધ્યવસાયની ધારાએ વૃદ્ધિ પામતો જાય અને ક્ષાયિક સમકિત પ્રાપ્ત કરવા માટે તૈયાર થાય તે અવસરે અનન્તાનુબન્ધિચતુષ્ક, મિથ્યાત્વમોહનીય અને મિશ્રમોહનીયનો ક્ષય થયા બાદ સમકિતમોહનીયનો ક્ષય કરવાનો પ્રારંભ કરે છે. એ સમકિતમોહનીયનો ક્ષય કરતા કરતા સર્વથી છેલ્લો ગ્રાસકે જે ક્ષાયિક પ્રાપ્તિના સમયથી આગલા (પૂર્વ) સમયમાં ભોગવાય છે, અને તે ભોગવાઈ ગયા પછી દર્શનસપ્તકને અંગે કશું પણ ભોગવવાનું બાકી રહેતું નથી, એ છેલ્લા સમયના (ક્ષાયિક પ્રાપ્તિની અપેક્ષાએ તેની આગળના સમયના) ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વને જ **વેદક** સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે. આ કારણથી વેદક સમ્યક્ત્વનો જઘન્ય તેમજ ઉત્કૃષ્ટ કાળ એક સમયનો જ હોય છે.

ચોથા, પાંચમા, છઠ્ઠા અને સાતમા એ ચાર ગુણસ્થાનકો પૈકી કોઇ પણ ગુણસ્થાનકે આ વેદક સમ્યક્ત્વ હોઇ શકે છે. એટલે કે જો ચોથે ગુણસ્થાનકે ક્ષાયિકની પ્રાપ્તિ થાય તો વેદક સમકિત ચોથે ગુણઠાણે હોઇ શકે, એમ પાંચમે ક્ષાયિકની પ્રાપ્તિ થાય તો વેદક પણ પાંચમે ગુણસ્થાનકે હોય. એ પ્રમાણે છઠ્ઠા સાતમા ગુણસ્થાનક માટે પણ સમજવું. સાતમાથી આગળ ઉપશમ અથવા ક્ષપકશ્રેણિને યોગ્ય ગુણસ્થાનકો હોવાથી અને તે ગુણસ્થાનકોમાં ઉપશમ સમકિત અને ક્ષાયિક સમકિતવંત જ યથાસંભવ આરોહણ કરી શકતો હોવાથી વેદક સમકિત ક્ષાયોપશમિક સમકિતનો ભેદ વિશેષ હોઇ એ આગળના ગુણસ્થાનકોમાં સંભવી શકતું નથી.

વેદક સમકિત ચારે ગતિમાં

આ વેદક સમકિત એક મનુષ્યગતિમાં જ હોય એમ સમજવાનું નથી, પરંતુ ક્ષાયિક સમકિતના નિષ્ઠાપકની અપેક્ષાએ ચારે ગતિમાં હોઈ શકે છે. અથાત્ ક્ષાયિક સમકિતના વર્ણનપ્રસંગે પ્રસ્થાપક અને નિષ્ઠાપકના જે વિભાગો આગળ જણાવેલા છે, તેમાં કૃતકરણાધ્ધાવસ્થામાં આયુષ્ય પૂર્ણ થાય તો ચાર ગતિમાંથી જે ગતિનું આયુષ્ય બાંધ્યું હોય તે ગતિમાં જઈ બાકી રહેલ સમ્યક્ત્વમોહનીયના પુંજનો ક્ષય કરી ક્ષાયિક સમકિત પ્રાપ્ત થઇ શકે છે. એ અપેક્ષાએ ચારે ગતિમાં વેદક સમકિત હોઇ શકે છે.

ક્ષયોપશમ તેમજ ઉપશમ સમકિતમાંથી આરોહણ તેમજ પતન અર્થાત્ દેશવિરત્યાદિ ગુણોની પ્રાપ્તિ તેમજ મિથ્યાત્વગમન બંને માર્ગો જેમ યથાયોગ્ય ખુલ્લા છે તે પ્રમાણે આ વેદક સમ્યક્ત્વમાં નથી; પરંતુ કેવલ વિશુદ્ધિની પ્રાપ્તિ એટલે

For Private And Personal Use Only

કે વેદક સમ્યક્ત્વમાં જે વિશુધ્ધિ છે તેના કરતાં અનન્તગુણવિશુધ્ધિની પ્રાપ્તિ એ એક જ રાજમાર્ગ તેને માટે ખુલ્લો છે, તેને કોઇ પણ રીતિએ સંક્લિષ્ટ પરિણામ આવવાનો સંભવ જ નથી, કારણ કે વેદક સમકિત પછીના અવાન્તર સમયમાં અવશ્ય ક્ષાયિક સમકિતની પ્રાપ્તિ આપણે જણાવી ગયા છીએ.

ક્ષયોપશમ એ જ વેદક–

કેટલાક આચાર્ય ભગવંતો ક્ષયોપશમ સમકિતને જ વેદક સમકિતના નામથી સંબોધે છે. એટલે કે ક્ષાયિકની પ્રાપ્તિ પહેલાંનો જે ક્ષયોપશમ સમકિતનો સમય તેનું જ નામ વેદક એમ નહિં, પરંતુ ક્ષયોપશમ સમકિતની કોઇ પણ અવસ્થામાં વેદક સમકિતનો વ્યપદેશ થઇ શકે છે. 'સમકિત મોહનીયના પુંજનું વેદન' જ્યારે જ્યારે વર્તતું હોય ત્યારે ત્યારે વેદક (ક્ષયોપશમ) સમકિત હોય' એમ તે આચાર્ય ભગવંતો અર્થસમન્વય કરે છે. અપેક્ષાએ તે પણ બરાબર છે.

આ પ્રમાણે સમ્યગ્દર્શનના ઔપશમિક, ક્ષાયોપશમિક ક્ષાયિક, સાસ્વાદન અને વેદક એમ ક્રમશઃ પાંચ ભેદોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું તે ઉપરાંત કારક, રોચક અને દીપક એવા પણ ત્રણ ભેદો સમ્યગ્દર્શનને અંગે જણાવવામાં આવ્યા છે. અહિં એટલું અવશ્ય ધ્યાનમાં રાખવું કે–ઔપશમિક, ક્ષાયોપશમિક વિગેરે જે ભેદો અગાઉ બતાવવામાં આવ્યા છે તે દર્શનમોહનીયના ઉપશમ–ક્ષયોપશમ વિગેરેની અપેક્ષાએ બતાવવામાં આવ્યા છે. જ્યારે આ કારકાદિ ત્રણ ભેદોમાં દર્શનમોહના ઉપશમ–ક્ષયોપશમાદિની મુખ્યતાએ અપેક્ષા નથી, પરંતુ આત્માના તથાપ્રકારના પરિણામવિશેષની અપેક્ષા રહેલી છે. જે બાબત તે ત્રણેનું ક્રમશઃ સ્વરૂપ જાણવાથી સહેજે ખ્યાલમાં આવશે. તે ત્રણેયનું સ્વરૂપ અનુક્રમે આ પ્રમાણેઃ–

કારક સમ્યક્ત્વ–"जं जह भणियं तं तह करेइ सइ जम्मि कारगं तं तु।" **ભાવાર્થ**–'જિનેશ્વર ભગવંતોએ જે પ્રમાણે મોક્ષનો માર્ગ જણાવેલ છે તે પ્રમાણે જ જે અવસ્થાવિશેષમાં વર્તન થાય તેને કારક સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે.' અર્થાત્ જગદ્બંધુ મહાનુભાવ તીર્થંકર મહારાજાઓએ ષટ્કાયના જીવોની ત્રિકરણયોગે રક્ષા કરવા માટે શ્રી આચારાંગાદિ સૂત્રોમાં–'सव्वे पाणा सव्वे भूआ सव्वे जीवा सव्वे सत्ता नो हंतव्वा' ઇત્યાકારક જે આજ્ઞા ફરમાવેલ છે તે આજ્ઞાનું યથાશક્તિ આરાધન કરવાની અભિલાષાથી સંસારના દુરન્ત મોહપાશને છેદીને જે ભાગ્યવાન્ આત્મા મોક્ષના અસાધારણ કારણભૂત સર્વવિરતિ–ચારિત્રનો ભાવથી સ્વીકાર કરે છે તે આત્મા આ કારક સમ્યક્ત્વનો અધિકારી છે, એટલે કે પ્રમત્ત–અપ્રમતાદિ (છઠ્ઠા સાતમા વિગેરે) ગુણસ્થાનકોની હદવાળા આત્માઓ જ આ સમ્યગ્દર્શનની યોગ્યતાવાળા હોઇ આ શકે છે. તેથી નીચેના અર્થાત્ દેશવિરતિ–અવિરત-સમ્યગ્ દૃષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનવાળા આત્માઓ કારકસમકિતવંત ગણાતા નથી. મેઘકુમાર, જંબૂસ્વામી, વજ્રસ્વામી, સ્થૂલભદ્રસ્વામી વિગેરે સંખ્યાબંધ ભાવચારિત્રવંત આત્માઓ આ કારકસમકિતના દૃષ્ટાન્તરૂપે ગણી શકાય છે.

રોચક સમ્યક્ત્વ–"रोयगसम्मत्तं पुण रुइमित्तकरं मुणेयव्वं" ભાવાર્થ–'રોચકસમ્યક્ત્વ ચારિત્રાદિ ભાવોની રુચિમાત્ર કરનારું (કરાવનારું) જાણવું.' તાત્પર્ય એ છે કે–આ રોચક સમકિત આત્મભુવનમાં ઉત્પન્ન થવાથી જિનેશ્વરભગવંતોએ મોક્ષના અસાધારણ કારણરૂપે જણાવેલા ચારિ-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ત્રનું આરાધન યદ્યપિ આત્મા કરી શકતો નથી, તથાપિ એ ચારિત્રના માર્ગ ઉપર તે રોચક સમકિતવંત આત્માની રુચિ સંપૂર્ણ હોય છે. “આ સમગ્ર લોકમાં સારભૂત કોઇપણ ભાવ હોય તો તે ધર્મ છે. ધર્મ એ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન ચારિત્ર-સ્વરૂપ છે, એ સમ્યગ્દર્શનાદિ રત્નત્રયી સિવાય આ આત્માને મોક્ષપ્રાપ્તિ કોઇ પણ કાળે થવાની નથી. આવી ચિંતામણિરત્ન અને કલ્પતરુથી પણ અનન્તગુણ કિંમતી રત્નત્રયીનો હું કયારે આદર કરીશ? મારો આત્મા સર્વસાવદ્યનો ત્યાગ કરી સર્વવિરતિનો કયારે અધિકારી બનશે? આશ્રવના સ્થાનોનો પરિત્યાગ કરવાપૂર્વક હું કયારે સંવરની સેવના કરીશ? ઇત્યાદિ ઉચ્ચ ભાવનાઓ આ રોચક સમકિતવંત આત્માને થાય છે, છતાં અપ્રત્યાખ્યાનાવરણીય, પ્રત્યાખ્યાનાવરણીય કષાયોદયના પ્રભાવે વિરતિની આરાધના કરવા તે આત્મા ભાગ્યશાળી બની શકતો નથી.

શ્રેણિક મહારાજા અવિરતિના ઉદયને અંગે સ્વયં તે ભવમાં ચારિત્રગ્રહણ કરી શકયા નથી, પરંતુ ભગવંત મહાવીર દેવના યોગે ચારિત્રધર્મ ઉપર તેમની એટલી તીવ્ર રુચિ થયેલી છે કે પરમાત્માની ધર્મદેશના સાંભળીને એક અભયકુમાર સિવાય મારા પરિવારમાંથી બીજા જે કોઇ આત્માને ચારિત્ર ગ્રહણ કરવાની ભાવના થાય તે સર્વને મારા તરફથી સંપૂર્ણ અનુજ્ઞા છે, ‘મારી પ્રજામાંથી કોઇપણ ભાગ્યવાન્ આત્મા ભગવંતની ધર્મદેશના સાંભળી ચારિત્રગ્રહણ કરવા ઉત્સુક બને તો તેના કુટુંબપોષણ સંબંધી ચિંતા શ્રેણિક મહારાજા પોતે કરશે.’ આવા પ્રકારની ઉદ્‌ઘોષણા કરવાની આ શ્રેણિક રાજાને જે સદ્‌ભાવના થયેલ છે તે **રોચક** સમકિતનો જ પ્રભાવ છે.

દીપક સમ્યક્ત્વ:—

‘सयमिह मिच्छद्दिट्ठि धम्मकहाईहि दीवइ परस्स। सम्मत्तमिणं दीवग-कारणफलभावओ नेयं ॥१॥’

ભાવાર્થ—સ્વયંમિથ્યાદૃષ્ટિ હોવા છતાં ધર્મકથા-ધર્મદેશનાદિ દ્વારા અન્યને જે અજવાળું આપે છે અર્થાત્ સમ્યક્ત્વાદિ લાભો પ્રાપ્ત કરાવે છે તે [1]કારણફલભાવની અપેક્ષાએ દીપક સમ્યક્ત્વવંત કહેવાય છે.’

આ સમ્યક્ત્વનું નામ **દીપક** એટલા માટે જ રાખવામાં આવેલ છે કે જેમ દીપક (દીવો) પોતે પોતાની પ્રભાથી અન્ય જીવોને કયા પદાર્થો કયાં રહેલ છે તે બતાવી આપે છે, પરંતુ પોતાની પાછળ અંધારું હોય છે તેની માફક દીપક સમકિતવંત આત્મા પોતાની ધર્મદેશનાદિ શક્તિદ્વારા સંખ્યાબંધ જીવોને સમ્યગ્દર્શનાદિ લાભો પ્રાપ્ત કરાવે પરંતુ સ્વયં તો મિથ્યાત્વથી જ વાસિત હોય છે.

અભવી એવા **અંગારમર્દકાચાર્ય** સ્વયં મિથ્યાદૃષ્ટિ હોવા છતાં ધર્મદેશનાદિ શક્તિથી પોતાના ૫૦૦ શિષ્યોને યાવત્ મોક્ષપ્રાપ્તિમાં કારણભૂત બન્યા છે. આ કારણભાવની અપેક્ષાએ જ ઔપશમિકાદિ ત્રણે ય પ્રકારના સમ્યક્ત્વમાંથી એક પણ સમ્યક્ત્વ ન હોવા છતાં તેમને દીપક સમકિતવંત કહેવામાં આવે છે. વસ્તુતઃ દીપક સમકિત એ સમકિત છે જ નહિં.

કારક સમકિતવંતને છઠું સાતમું વિગેરે ગુણસ્થાન હોય છે. રોચક સમકિતવંતને ચતુર્થ ગુણસ્થાનક હોય છે અને દીપક સમકિતવંતને પ્રથમ

૧. સમ્યક્ત્વ-દેશવિરતિ-સર્વવિરતિરૂપ ફળની પ્રાપ્તિમાં તેઓ કારણ હોવાથી.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનક હોય છે. દીપક સમકિતવંત તો ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે તત્ત્વદષ્ટિએ મિથ્યાદષ્ટિ જ છે. પરંતુ કારક તેમજ રોચક સમકિતવંત ઔપશમિકાદિ ત્રણ પ્રકારના સમકિતમાંથી અમુક સમકિત હોય તો જ તે હોઇ શકે એવો નિયમ નથી, ત્રણ પ્રકારના સમકિતમાંથી અન્યતમ કોઇ પણ સમકિત હોય તો પણ વિચારદષ્ટિએ કારક તથા રોચક સમકિત હોવામાં બાધા જણાતી નથી.

ચાલુ—

આચાર્ય શ્રી વિજયકસ્તૂરસૂરિજી મહારાજ

(કવ્વાલી)

‘ વિષમ છે વાટ શિવપુરની ’

અનાદિ કાળની ટેવો, ટળે નહીં જ્યાં સુધી સઘળી;
મળે નહીં ત્યાં સુધી મુક્તિ, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૧

કષાયો ચાર લુટારા, પ્રમાદી પથિક જન લૂંટે;
લુંટાઇને વળે પાછા, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૨

સરિતા ઊંડી તૃષ્ણાની, પડી છે વાટમાં આડી;
ડૂબતા પ્રાણીઓ પુષ્કળ, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૩

રાગ ને દ્વેષના ડુંગર, ગગનચુંબી શિખરવાળા;
ઓળંગીને જવું મુશ્કિલ, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૪

વેદનો તીવ્ર દવ વહ્નિ, બળે છે વાટમાં સઘળે;
બળ્યા છે પ્રાણીઓ તેથી, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૫

વિલાસોની ઘટાવાળાં, વિષય વિષવૃક્ષની ઝાડી,
મુંઝાવીને હરે શુધ્ધિ, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૬

હર્ષ ને શોક ધુતારા, બતાવીને ક્ષણિક વસ્તુ;
ઠગી લે જ્ઞાનદર્શનને, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૭

અહંતા ને વળી મમતા-તણું જ્યાં ઘોર અંધારું;
ભૂલે છે પ્રાણીઓ રસ્તો, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૮

ભયંકર વાટમાં દર્શન, મોહનો કેસરી બેઠો;
જવા દેતો નથી કોઇને, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૯

હાસ્ય ને ભયતણા કાંટા, વેરાયા છે ઊભે રસ્તે;
નથી જગ્યા જરા ખાલી, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૧૦

તજીને વાટ શિવપુરની, વિષય વાટે વળ્યા પ્રાણી;
સુગમ સીધી સરળ જાણી, વિષમ છે વાટ શિવપુરની. ૧૧

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

લે૦ આચાર્ય શ્રી વિજયકસ્તૂરસૂરિજી મહારાજ

'વિચારશ્રેણી'

(૧) માણસને પોતાની ભૂલની ત્યારે જ ખબર પડે છે કે જ્યારે ઠોકર ખાઇને હેઠો પડે છે.

(૨) સ્નેહનું વિષપાન કરનારાઓએ સુખ–શાંતિની આશા છોડી દઇને મૃત્યુની વાટ જોવી જોઈએ.

(૩) જો માણસ પોતાને મનગમતું કરતા હોય તો છેવટે અણગમો ન થવો જોઇએ અને જે પ્રવૃત્તિમાં પરિણામે અણગમો થાય તો મનગમતું કરવાની ભ્રમણા જ કહી શકાય.

(૪) જે સુખશાંતિમાં પરાધીનતા છે તે સાચી સુખશાંતિ જ નથી.

(૫) જેમ ફૂલને સુગંધી તથા સાકરને મીઠી બનાવવા બીજી વસ્તુની જરૂરત પડતી નથી તેમ આત્માને સુખી બનાવવા કોઇ પણ વસ્તુની જરૂરત નથી.

(૬) મોટા બનવું હોય તો નાનાઓનો આદર સત્કાર કરો, કારણ કે મોટા બનાવવું નાનાઓના હાથમાં છે.

(૭) દંભી માણસ વિશ્વાસઘાતી હોવાથી કોઇનો પણ પ્રેમ મેળવી શકતો નથી. ચાહતાં શીખશો તો ક્લેશ કરમાઈ જશે.

(૮) પૌદ્‌ગલિક સુખમાં ટેવાઇ ગએલાને આત્મિક સુખ ગમતું નથી.

(૯) પોતાને ઓળખ્યા સિવાય પરમાત્મા ઓળખાય નહિ અને પરમાત્માને ઓળખ્યા સિવાય પરમાત્મા બની શકાય નહિ.

(૧૦) પુદ્‌ગલોના વિનાશ સિવાય આત્માનો વિકાસ થઈ શકતો નથી.

(૧૧) જેમ કાંટાથી કાંટો નીકળે છે તેમ પ્રશસ્ત રાગથી અપ્રશસ્ત રાગ નીકળી જાય છે.

(૧૨) પોતાને મનગમતું કરવું હોય તો બીજાને મનગમતું કરો.

(૧૩) જેને માનસિક સુખ નથી તે ચક્રવર્તિ કેમ ન હોય ? તો પણ દુઃખી જ છે.

(૧૪) આત્મા ઇન્દ્રિયોથી અપરાધી બનતો નથી, પણ મનથી બને છે.

(૧૫) પ્રેમની પરાકાષ્ઠા તન્મય થઈ જઈ એકનિષ્ઠપણામાં જ છે.

(૧૬) પૂર્ણ પ્રેમમાં હૃદયભેદ હોતો નથી અને જ્યાં હૃદયભેદ છે ત્યાં પૂર્ણ પ્રેમ નથી; પણ તુચ્છ સ્વાર્થ છે

(૧૭) અંતરમાં અંતર રાખી સાચા સ્નેહીનો ડોળ કરનાર વિશ્વાસઘાતી દાનવ છે પણ માનવ નથી.

(૧૮) બે હૃદયવાળા માણસોમાં વિશ્વાસ રાખનાર ભૂલનો ભોગ બને છે.

(૧૯) પરમાત્માનો પૂર્ણ પ્રેમી તેમની આજ્ઞાઓનો અનાદર કરતો નથી.

(૨૦) હસવું તે આનંદનો ઉભરો છે અને રડવું તે શોકનો ઉભરો છે.

(૨૧) કુદરત જે કંઈ તમને આપે તેમાં સંતોષ માની આનંદથી જીવો. પસંદ પડે

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

અથવા ન પડે કુદરત પાસેથી આપેલું જ લેવું છે, માટે બીજાની પાસે વધુ સારું જોઇને નારાજ થશે નહિ.

(૨૨) ક્ષમા, સરળતા, નમ્રતા, શાંતિ, સમતા આદિ મળવાં તે પ્રભુસેવાનો બદલો છે, અને રૂપ, વય, ધન, સુંદરતા આદિ મળવાં તે પણ પ્રભુભક્તિનો બદલો છે; માટે તમને શું ગમે છે તેનો સાચી રીતે વિચાર કરીને પ્રભુની સેવામાં અર્પણ કરજો.

(૨૩) વર્ણ, ગંધ, રસ આદિ જડના ધર્મો છે. તે દેહને પોષે છે. અને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર આદિ આત્માના ધર્મો છે. તે આત્માને પોષે છે. માટે તમે આત્મા છો કે જડ છો તેની ઓળખાણ કરીને તમને યોગ્ય લાગે તે ધર્મોનો ઉપયોગ કરશો.

(૨૪) તમે તમારું જ મેળવો. પારકું મેળવવા જશો તો પોતાનું પણ ખોઈ બેસશો અને પ્રયાસ વ્યર્થ જશે.

(૨૫) ભિખારીની સેવા કરવાથી શ્રીમંત બની શકાતું હોય તો જ જડની ઉપાસના કરવાથી સુખી બની શકાય.

(૨૬) સુંદર સુંદર મકાનો, ઘરેણાં, વસ્ત્રો, ભોજન આદિ જડ વસ્તુઓને વિકૃત બનાવી તેની પાસે સુખ તથા આનંદની ભીખ માગતાં જિંદગી વહી ગઇ છતાં કોઈએ કાંઈ પણ મેળવ્યું નહિ.

(૨૭) સાચો માર્ગ ઓળખી ગમન કરનાર લોકનો ભય રાખશે તો ભૂલો પડશે.

(૨૮) સાચું જાણવા છતાં પણ લોકને સારું લગાડવા ખોટું આદરનાર હાથમાં દીવો લઈ કૂવામાં પડે છે.

(૨૯) ક્ષુદ્ર તૃષ્ણાઓ તથા તુચ્છ સ્વાર્થ સંતોષવાને લોકનો જેટલો ભય રાખવામાં આવે છે તેનાથી હજારગણો ઓછો ભય પોતાના શ્રેયને માટે પરમાત્માનો રાખવામાં આવે તો પરમ કલ્યાણ થઈ જાય.

(૩૦) કોઈ પણ સ્વાર્થ માટે પેટમાં દગો રાખીને સ્નેહ કરનાર સ્નેહી નથી પણ પરમ શત્રુ છે.

(૩૧) બીજાના જીવનમાં જીવવાની ઇચ્છા થાય તે પહેલાં તેની ઉપયોગીતા અને ઉત્તમતાનો સારી રીતે વિચાર કરી લેવો જોઇએ.

(૩૨) સુખ–શાંતિ તથા આનંદ મેળવવાની ઇચ્છાવાળાની જીવનયાત્રા સાદી અને સરળ હોવી જોઇએ.

(૩૩) પ્રારબ્ધની પ્રેરણા પ્રમાણે પ્રવૃત્તિ કરતાં જગત ઉપર અણગમો લાવી દુઃખી ન થશો.

(૩૪) આત્મવિકાસની ઇચ્છાથી જ પૌદ્ગલિક વસ્તુઓનો ત્યાગ કરશો પણ છોડેલી વસ્તુઓ પાછી મેળવવાની ઇચ્છાથી ત્યાગ કરશો નહિ; કારણ કે છતી વસ્તુઓ છોડીને પાછી તેની આશા રાખવી તે અજ્ઞાનતા છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

લેખકઃ-મુનિશ્રી હંસસાગરજી મહારાજ.

પ્રભુ મહાવીરે મોહમસ્ત જગતને ત્યાગધર્મ જ કેમ આપ્યો?

[એક ધર્માત્માની કરુણ આત્મકથા.]

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૪૧ થી શરૂ)

મહાનિપુણ વૃદ્ધ વણિક.

કોઇ એક નગરમાં અતિ વૃદ્ધ સુજ્ઞ વણિક રહેતો હતો. પોતે બુદ્ધિમાન છતાં પૂર્વ દુષ્કૃતના યોગે આજન્મ નિર્ધન હતો, ગરીબ હતો, દુઃખી હતો, તેમાં પણ વૃદ્ધાવસ્થામાં અંધ થયો. આ રીતે એ ચોતરફ દુઃખથી ઘેરાયો. જૂજ મહેનત કરીનેય મેળવતો તે પણ અંધ સ્થિતિમાં બંધ થયું. પોતાને એક સ્ત્રી હતી, તે પણ વૃદ્ધા બની અશક્ત થઇ. દુર્ભાગ્યે ડોસાને સંતતિ પણ નહોતી. ફક્ત પગ વાળીને પડ્યા રહેવાં જૂનું પુરાણું જીરણ ઝુંપડું હતું. ક્રમે કરીને બંનેને ફાટલતૂટલ કપડાં, ઘંટી, ખાણીયો અને તાવડીપાટીયો એ જ એનાં મરણ-મૂડી રહ્યાં. હવે ખાવું શું? એ વિચારે એક દિન ડોસાને ખૂબ અકળાવ્યો. એક દિવસે '**कार्यं साधयामि वा देहं पातयामि**' એવો મનમાં નિરધાર કરીને પોતાના ઇષ્ટિદેવને પ્રસન્ન કરી ચિરપરિચિત કંગાળીયતતા દૂર કરવાનું એણે નક્કી કર્યું. આથી દેવના આવાસે જઇ દેવ સન્મુખ બેસીને દેવ પ્રસન્ન ન થાય ત્યાં સુધીનું એ વૃદ્ધ વણિકે અનશન આદર્યું. દિવસો પર દિવસો જતાં ઉપવાસમાં એકવીશ દહાડા વીત્યા. પરમ દુઃખી હાલતમાં પણ દેવે વણિકને મહાન્ ટેકવાળો જોઇને, તેમજ દારિદ્ર ફેડવા માત્રની જ એની વૃત્તિ જાણીને દેવે પ્રસન્ન થઈ એ વૃદ્ધ વણિકને જોઇએ તે માગી લેવાનું સહસા વચન આપ્યું. આથી એ બુદ્ધિમાન્ વૃધ્ધે વિચાર્યું કે દેવનું દર્શન પણ મોઘ (નિષ્ફલ) જતું નથી તો વચન તો મોઘ જાય જ કેમ? માટે આવો સુંદર અવસર પ્રાપ્ત થયો છે તો-જે કાંઇ માગું તે એવું માગું કે જગતના સર્વ પ્રાણીઓ કરતા સર્વ વાતે સમૃદ્ધ અને સુખી થાઉં. ભાગ્યવાન્! વિચાર કરો કે આ અવસરે કોઇ નિર્બુદ્ધિ હોય તો જરાય થંભે? અને ઉતાવળે માગે તે પણ બુદ્ધિની ગેરહાજરીમાં કેવુંક માગે? અસ્તુ. દેવે પણ જાણ્યું કે આ વૃદ્ધને પહેલાં તો દારિદ્ર ફેડવા માત્ર જ વૃત્તિ હતી, અને એ જોઇને તો મેં વચન આપ્યું પણ હવે તો ખૂબ જ લોભે તણાયો, તેમાં પણ એ જાતિનો પણ વણિક છે જેથી યાચનામાં કશી કમીના નહિં રાખે. એ વખતે દેવને વણિક સંબંધી એક લોકોક્તિ યાદ આવી; તે એ કે-"બ્રહ્માએ સૃષ્ટિ રચી ત્યારે બ્રાહ્મણ, વણિક, કુંભાર, કડીઆ, સલાટ, લુહાર, સુથાર, દરજી, મોચી વિગેરેને તેમણે સ્વર્ગમાં જ બનાવ્યા. બ્રાહ્મણને કહે તમે પૃથ્વી ઉપર જઇને ઘેર ઘેર માગી ખાવ! વણિકને કહે તમે કોથળો કરી ખાવ! કુંભારને કહે તમે ઠામ પકવી ખાવ! એમ સહુને પૃથક્ પૃથક્ કાર્ય સોંપી પૃથ્વી ઉપર ચાલ્યા જવાની આજ્ઞા કરી. સહુ તો ગયા, પણ પેલો વણિક ઊઠે નહિં! બ્રહ્માએ કહ્યું: અલ્યા, સહુ ચાલ્યા ગયા અને તું કેમ બેઠો છે? વણિક કહે મારે તો આપની સેવા કરવા અહિં જ રહેવું છે. વળી ત્યાં જઇને મારે કોથળો (થોડાં થોડાં વસાણાં કોથળામાં ભરીને દરરોજ બે ત્રણ ગામ ફરી વેચવાં તે) કરીને ખાવું એનાં કરતાં આપની સેવામાં બેઠાં બેઠાં સ્વર્ગનાં સુખ શું ખોટાં છે? બ્રહ્મા કહે પણ ભાગ્યવાન્! મનુષ્યથી સ્વર્ગમાં રહેવાય નહિં માટે તું જા. વણિક કહે ગમે તેમ થાય, હું તો ત્યાં દુઃખી થવા નહિ જાઉં. બ્રહ્મા મુંઝાયા

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

હવે આનું કરવું શું ? આને ક્યાં સર્જ્યો ? એ વિચારમાં પડ્યા. છેવટે કહ્યું કે કોઈ વાતે જાય છે કે નહિં ? વણિક કહે આપ પરમ પિતા હું અહિં રહું એમાં નાખુશ જ હો તો હું તો આપની આજ્ઞા મસ્તકે ચઢાવીને પૃથ્વી ઉપર જાઉં, પણ તે એક શરતે અને તે એ કે–'માલીકીની દુકાનમાં ગાદી તકીએ બેઠો બેઠો ઘરના ઘરમાં ઘરની સ્ત્રીના હાથની ઘઉંની ઘીથી ચોપડી ઉની રોટલી અને દૂધ ભાત, લીલાં શાક, ચટણી, રાયતું, અથાણાં અને પાપડ સાથે નિત્ય તાજાં ખાઉં.' બ્રહ્માએ વિચાર્યું કે આણે તો હદ કરી ! બધું માગ્યું તે પણ વગર મહેનતે જ અને બેઠાં બેઠાં પગ પર પગ ચઢાવીનેય નિત્ય તાજું માગ્યું; પણ હવે આ શલ્ય અહિં કેમ રખાય ? આ વિચારથી થાકીને કંટાળીને બ્રહ્માએ પણ વણિકને કહ્યું કે જા ભઇ જા ! ભલો થઇને જા ! તને એવું મળો ! આમ બ્રહ્માએ કહ્યું ત્યારે એ વણિક પૃથ્વી ઉપર આવ્યો !!! " આમ વિચારી તે દેવે વણિકને છેવટ કહ્યું કે 'ભાઇ તારે જે જોઇએ તે માગ. એ મેં આપેલું વચન મિથ્યા નહિં થાય પણ તારી સાથે શરત એટલી કે તને એક જ વચનથી માગી લેવાનું કહું છું.' વણિકે કહ્યું કે 'ભલે કૃપાળુ, આપ તેમ પ્રસન્ન હો તો તેમ.' દેવ કહે છે કે 'તો ઢીલ ન કર, જે જોઇએ તે એક વચનથી જલ્દી માગી લે.' વણિક કહે–મારા સાતમા છોકરાની વહુને મારી સાતમી હવેલીના સાતમે માળે કાયમ સોનાની ગોળીએ છાશ ફેરવતી મારી આંખે જોઉં.' આ કથનથી દેવ તો હેરત પામી ગયો, કારણકે એક જ વચનમાં પણ સહુ કરતાં સરસાઈ અને સર્વ કાંઇ માગી લીધા. પણ વચન આપ્યું ત્યાં થાય શું ? દેવ કહે તથાસ્તુ. વિચારો, ભાગ્યવાન્ બુદ્ધિમાન આ વૃધ્ધે શું શું માગ્યું ? ડોસાડોસી બંનેની યુવાવસ્થા માગી ! સાત સાત પુત્ર અને તે પણ પરણેલાં ! એ પુત્રો ઘરેબારે થાય ત્યાં સુધીનું પોતાનું આયુષ્ય માગ્યું ! સાતે છોકરાને અલગ અલગ રહેવા સાત હવેલી માગી અને તે પણ સાત સાત માળની ! વહુરોનાં આભૂષણો પણ સુવર્ણ-જડિત હીરા, માણેક અને મોતીનાં માગ્યાં, કારણ કે જેને ઘેર છાશ કરવા પણ સોનાની ગોળી હોય તેને ત્યાં ઋદ્ધિ પણ તે પ્રમાણમાં જ હોયને ! પોતાનું અંધપણું ટાળી જિંદગીભર સુખી કરનાર ચક્ષુ પણ માગ્યાં ! કશું બાકી રાખ્યું ? આ સ્થાને કોઇ અજ્ઞ હોત તો શું માગત ? આ બધો કોનો પ્રતાપ ! કહો કે વિદ્યાદેવીનો જ ! વિદ્યા જ હૈયામાં હાજર ન હોત તો દેવ શું આપત ! આથી પણ વિદ્યા એ શ્રેષ્ઠ દેવ છે એ વાત સિદ્ધ જ છે. (ચાલુ)

મહાવીર પ્રભુની

સ્તુતિ

(રાગ–યા ઈલાહી મીટ ન જાએ દર્દે દિલ)

વીરના દર્શન અહો આજે થયાં,
દર્શથી પાપો અમારાં ધો ગયાં;
મૂર્ત્તિમાં સ્ફૂર્તિ દિશે છે આ સમે,
આજ વીરજિણંદ અમને તો ગમે. ૧

પ્રેમથી હું દર્શ વીરતણું કરું,
અન્ય ભાવોને સદાયે પરિહરું;
છે નિરંજન શાંતભાવોથી ભરી,
દોષ રોષ ન ભાસતો જેમાં જરી. ૨

પૂર્ણજ્ઞાતા છો સદા દાતા તમો,
રાગરૂપી આગમાં જલતા અમો;
હું ન માગું મોક્ષપદને નાથજી,
માત્ર મુજને વીર ! રાખો સાથજી. ૩

મુક્તિ નારીની મ્હને પરવા નથી,
ચરણમાં રાખો એ વાણી મેં કથી;
અર્જ આજ સુણી વિભુ આવો હવે,
સેવક "લક્ષ્મી"આપનો આખર સ્તવે. ૪

મુનિરાજ શ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

અનુવાદક : ડૉ. ભગવાનદાસ મનઃસુખલાલ મહેતા.

મહાકવિ શ્રી હરિચંદ્રવિરચિત

શ્રી ધર્મશર્માભ્યુદય મહાકાવ્ય

સમશ્લોકી અનુવાદ (સટીક)

[ગતાંક પૃષ્ઠ ૭૩ થી શરૂ]

વં શ સ્થ.

તત્સંગમે યુદ્ધ-ગૃહે જયશ્રીએ, કૃપાણ કર્ણોત્પલ શું નિયોજિને;
પ્રતાપ-દીપો રિપુના બુઝાવિયા, અહો સલજ્જા નવસંગમે સ્ત્રીઓ. ૧૨
આકારના દર્શનમાત્રથી પળે, ઇષ્ટાર્થથી અર્થિ કૃતાર્થ જે કરે;
તે ભૂપના કર્ણ અતિથિ ના હવા, દુરક્ષરો બે કદી 'દેહિ' એહવા. ૧૩
બલે કરી તે નૃપને ઉપાસવા, પ્રકંપતા કુલપર્વતો સમા;
ભૂપોતણા ભેટરૂપી ગજેશ્વરા, દ્વારે ઊભા તાસ મદાંબુ સારતા. ૧૪
રુધિર માતંગ ઘટાગ્રનું પીતી, ભેટાતી'તી જે સુરતાર્થિ યોધથી;
એવી અસિ ત્હેની સ્વશુદ્ધિ કારણે, ભજે પ્રતાપાગ્નિ સમૃદ્ધ જે રણે. ૧૫

---

૧૨. યુદ્ધરૂપ ગૃહમાં તેનો સંગમ થતાં જયલક્ષ્મીએ કર્ણોત્પલ (કમલ ફૂલ) જેમ તરવારનો વ્યાપાર કરી શત્રુઓના પ્રતાપરૂપ દીવા બૂઝાવી નાંખ્યા. (રૂપક અલંકાર.) આનું **અર્થાંતરન્યાસથી** સમર્થન કરે છે: અહો! નવીન સંગમવેળાએ સ્ત્રીઓ લજ્જાયુક્ત હોય છે!

૧૩. આકારના લેશ દર્શન માત્રથી જ જે ક્ષણમાં અર્થિજનને ઇષ્ટ પદાર્થવડે કૃતાર્થ કરતો, એવા તે રાજાને 'દેહિ-આપ' એ બે દુષ્ટ અક્ષરો કદી પણ કાનનું અતિથિપણું પામતા નહિં-સંભળાતા નહિં. તાત્પર્ય-માગ્યા પહેલાં તે ઇષ્ટ પૂરતો, એવો તે દાનેશ્વરી હતો.

૧૪. બલપ્રયોગે કરી તે રાજાને ઉપાસવા માટે રાજાઓ તરફથી ભેટરૂપે આવેલા મદઝરતા માતંગો તેના દ્વારે ઝૂલતા હતા: અને તે પ્રકંપમાન થતા કુલપર્વતો જેવા લાગતા હતા. **—ઉપમા.**

૧૫. માતંગ-ઘટાગ્રનું રક્ત પીતી અને સુરતાર્થી સુભટોથી આલિંગન કરાતી, એવી તે રાજાની તલવાર પોતાની શુદ્ધિને અર્થે, રણસંગ્રામમાં સમૃદ્ધ-પ્રદીપ્ત થયેલ પ્રતાપરૂપ અગ્નિનો આશ્રય કરતી. **શ્લેષ**:—

માતંગ=(૧) હાથી, (૨) ચંડાલ. ઘટા=સમૂહ; ઘટ=ઘડો.

સુરતાર્થી=સુરત+અર્થી, ક્રીડાર્થી; સુરતા+અર્થી=દેવપણાના અર્થી.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શ્રુતાબ્ધિ પારંગત તે નરેંદ્રથી, જાણે પરાભૂતિ જ શંકી ભારતી;
વિશેષ પાઠાર્થ હજુય ધારતી, સ્વહસ્તથી પુસ્તક ના જ છોડતી! ૧૬

શસ્ત્રપ્રહારે તસ દંતથી ક્ષણે, અગ્નિકણો ઊછળતા રણાંગણે;
જાણે દીસે તે રિપુના ગજેંદ્રના, જીવો ઊડચા હોયનો! રક્ત સાથમાં. ૧૭

સત્શ્રુત ને શીલ બલ ત્રિપુટીને, સાંધે સદા તેહ :ઉદારતા ગુણે;
ચતુષ્ક તે મંગલ પ્હેલું પૂરતું, દિગ્જીત કીર્તિપૂર જયાં પ્રવર્ત્તતું. ૧૮

ગળી જતો ઉદ્યત રાજમંડલો, તેનો ઉલસ્યે અસિ-રાહુ ચંડલો;
નિમજ્જી ધારા-જલમાં રિપુ સ્વને, પ્રવિભજી આપી દીએ જ દ્વિજને! ૧૯

માતંગ ઘટા(ચંડાલના ઘડા)ના રુધિરપાનની શુદ્ધિ પ્રતાપ-અગ્નિમાં કરી એમ ભાવ છે. તાત્પર્ય-તે મહાપ્રતાપી હતો.

૧૬. શ્રુતસમુદ્રનો પાર પામેલા તે રાજાથી જાણે પરાભવની શંકા પામી, સરસ્વતીએ વિશેષ અભ્યાસ અર્થે હાથમાં પુસ્તક ધારણ કર્યું તે હજુ પણ છોડતી નથી!—ઉત્પ્રેક્ષા.

૧૭. રણાંગણમાં તેના શસ્ત્રપ્રહારવડે કરીને હાથીદાંતમાંથી ઉછળતા અગ્નિકણો, જાણે લોહી સાથે શત્રુ-હાથીઓના જીવ ઊડી ગયા હોયની! એમ ક્ષણભર ભાસતા હતા.—ઉત્પ્રેક્ષા.

૧૮. શ્રુત, શીલ અને બલ એ ત્રિપુટીને તે રાજા સદા ઉદારતા ગુણથી સાંધતો; અને તે ચારેય-દિગ્વિજયની તેની કીર્તિ પ્રવર્ત્તતાં,-પ્રથમ સુમંગલરૂપ થતા.

ગુણ-શ્લેષઃ (૧) ગુણ, (virtue); (૨) દોરી.

૧૯. ઉદ્યત રાજમંડલને ગળી જતો એવો તેને પ્રચંડ અસિરૂપ રાહુ જ્યારે ઉલસતો, ત્યારે શત્રુઓ ધારા-જલમાં નિમજ્જન કરી, સ્વને પ્રવિભજીને દ્વિજને આપી દેતા.

અત્રે શ્લેષ આ પ્રમાણે યથાસંભવ ઘટાવવા—

ઉદ્યત-(૧) લડવા તત્પર (રાજા પક્ષે); (૨) ઉદયપ્રાપ્ત (ચંદ્ર પક્ષે).

રાજમંડલ-(૧) નૃપસમૂહ; (૨) ચંદ્રમંડલ.

જલ-(૧) પાણી; (૨) તરવારનું પાણી.

સ્વને-(૧) પોતાને; (૨) ધનને, વૈભવને.

પ્રવિભજી-(૧) ભગ્ન થઈ-ભાંગી જઇ, (૨) પ્રવિભાગ કરી વ્હેંચી દઇ.

દ્વિજ-(૧) બ્રાહ્મણ; (૨) પક્ષી.

ચંદ્રગ્રહણ વેળાએ દ્વિજને દાન દેવાનો રિવાજ છે તેને અનુલક્ષીને આ કથનનો ભાવ વિચારવો. તાત્પર્ય રાજમંડલને ગળી જતી તેની તલવાર જ્યારે ઉપડતી ત્યારે તે શત્રુઓ ભગ્ન થઇને દ્વિજનો-પક્ષીનો ભક્ષ થઇ પડતા.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

[લેખકઃ—મુનિશ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ]

પ્રભુના જ્ઞાનનો પ્રકાશ.

જગદ્ગુરુ પ્રભુના જ્ઞાન સ્વરૂપી છે. સર્વ જમાના અને દેશોના મનુષ્યોએ જ્ઞાનને શોધ્યું છે કારણ કે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું એ પોતાના આત્મા ઉપર અને પોતાના સ્વભાવ ઉપર કાબૂ મેળવવારૂપ છે. મનુષ્યોના હૃદયમાં સત્ય પામવાની તીવ્ર આતુરતા રહેલી છે અને અજ્ઞાન અને માયા ગમે તેટલાં મિષ્ટ હોય તો પણ કોઈ પણ આત્મા લાંબા વખત સુધી તેમાં રહેવા ખુશી હોઈ શકે નહિ. મનુષ્યો પોતાની હયાતીનાં રહસ્યો સમજવાને ઇચ્છે છે, કારણ કે તેઓ અનુભવથી જાણે છે કે તેમણે શોધેલું દરેક નવું સત્ય જીવનનાં પ્રશ્નોનો ઊકેલ આણવાને જોઇતું બળ તેમના હૃદયમાં અને મનમાંથી પ્રકટાવે છે. જેમ જેમ મનુષ્યોએ જ્ઞાન પામવાને પ્રયત્ન કર્યો છે તેમ તેમ જુદાં જુદાં વિજ્ઞાનશાસ્ત્રો મનુષ્યોનાં મનને સમૃદ્ધ બનાવવાને હયાતીમાં આવ્યાં છે. અત્યારે આપણને ધર્મ, વિજ્ઞાન, દયા, કાયદા, અર્થશાસ્ત્ર, સમાજશાસ્ત્ર અને વિદ્યાનાં બીજા અનેક ખાતાઓનું જ્ઞાન છે. જ્ઞાનનું દરેક ખાતું મનુષ્યમાં રહેલી નિરાધારતા અને અજ્ઞાનને ઓછાં કરે છે. દરેક પ્રકારનું જ્ઞાન મનુષ્યસ્વભાવના ક્ષણિક ભાવોને પવિત્ર બનાવવાને, પ્રબળ બનાવવાને અને તેને આધ્યાત્મિકરૂપ આપવાને પ્રયત્ન કરે છે. અને જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થવાથી તે આસપાસોની હકીકતોને સદ્‌જ્ઞાનના રૂપમાં ફેરવી નાખે છે. અને તે તેના સ્વભાવનું એક અંગ બની જાય છે. જ્ઞાનમાં જેમ મનુષ્ય આગળ વધતો જાય છે તેમ દરેક પગથિયે તેની દૃષ્ટિ-મર્યાદા વિશાળ બનતી જાય છે; એટલું જ નહિ પણ તેના પ્રેમની મર્યાદામાં વિશાળ દુનિયા આવતી જાય છે. અને તે વિશાળ દુનિયાને તે પોતાના જ્ઞાનનો અનુભવ અનુભવી રહ્યા છે.

શ્રી વક્ર જાણી સ્ત્રીસ્વભાવથી અતિ, વિશ્વાસ જાણે ધરતો ન ભૂપતિ;
બલે હરેલી રિપુઓની લક્ષ્મીને, બ્હારે જ દેતો નિજ માન્ય લોકને ૨૦

ભેદેલ શત્રુ ગજ ગંડમાં બલે, સમુલ્લસંતા શિલીમુખના છલે;
એની અસિ કેશ ગ્રહી જયશ્રીને, શું ક્રોધથી ખેંચતી જેમ દાસીને. ૨૧

---

૨૦. લક્ષ્મીને સ્ત્રીસ્વભાવથી અત્યંત વાંકી જાણીને, તે રાજા જાણે વિશ્વાસ ન ધરતો હોય એમ, શત્રુઓની બલાત્કારે હરેલી લક્ષ્મી બહારો બહાર જ પોતાના માનીતા જનોને આપી દેતો! —ઉત્પ્રેક્ષા.

૨૧. શત્રુ-ગજોના બળે કરી ભેદાયેલા કપોલ સ્થલમાં સમુલ્લસતા શિલીમુખના (બાણ અથવા મધુકર) બહાને, એ રાજાની તલવાર જાણે ક્રોધથી કેશ પકડીને, જયલક્ષ્મીને પદાનુચરી-કિંકરીની જેમ ખેંચતી હતી! —ઉત્પ્રેક્ષા+અપહ્નુતિ

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

લે. રાયચંદ મૂળજી પારેખ

વ્યવહાર વચન યાને ક્ષમાપના.

મનુષ્ય માત્ર શાંતિને ઈચ્છે છે. પશુ-પક્ષી પણ શાંતિ જ ઇચ્છે છે. વળી દરેક જીવ પોતે પોતાના માટે સુખશાંતિ ઈચ્છે છે; પરંતુ તારે તો **सर्वत्र सुखी भवतु लोकाः** નો જ પાઠ ઉચ્ચારવો. દરેક પશુ-પક્ષીથી માંડી પ્રાણી માત્રની શાંતિ ઈચ્છી તારા મિત્રો, તારા કુટુંબ,કબીલા, સગા–સ્નેહીઓ સાથે મિત્રાચારી વધારી દરેક સાથે મિત્રાચારી વધે,કાયમ રહે તે જ તારા માટે શોભે, અને એવી જ હમેશાં શુભ ભાવના ભાવ.

દરરોજ પ્રભાતના સમયમાં વહેલા ઊઠી પરમ કૃપાળુ પરમાત્માનું સ્મરણ કર અને સાથે સર્વ જગતના લોકોના દુઃખ દૂર થાય તેવી પ્રાર્થના હંમેશ કર.

શું જગતના સર્વે પ્રાણી તારા મિત્રો, તારા સ્નેહીઓ નથી? રંકથી રાય સુધી તારે તો સમદૃષ્ટિથી જોવાની ટેવ રાખવી. અને વિશાળ હૃદય રાખી તુચ્છ ભાવનાને તજી દેવી.

કલેશ-કંકાસ, મારામારી, ગાળાગાળી આવા કામો તને શોભે નહી. તે જેને પસંદ હોય તે ભલે આચરે. તારે તો પરદુઃખે દુઃખી થવું જોઈએ અને પરસુખે સુખી થવું તે જ હિતકારી છે અને તો જ તારા આત્માનું ભલું થશે તે યાદ રાખ.

"પ્રભાતે વહેલા ઊઠી કર સ્મરણ કીરતારનું રે" તે જ પાઠનું રટણ કર અને પારકી નિંદા તજી દે, કારણ કે તેમાં મહાપાપ છે કારણકે અણજોઈ–અણદીઠી એવી નરકગામી વાતોથી તું હમેશાં દૂર રહે.

સુજ્ઞને વધારે કહેવાનું હોય જ નહી. તારા પોતાના આત્માનું ભાન કર અને જાગૃત દશામાં આવ. શું જગતની લીલા છે! અને પાપ–પુણ્ય સિવાય તારા માટે કાંઈ જ નથી. જડ વસ્તુનો મોહ ઓછો કર. કુટુંબ પરિવાર પણ તારા નથી. મોહદશા દૂર થશે તો આત્મા જાગૃત દશામાં આવશે, માટે હે ભાઈ! તારા આત્માનું કલ્યાણ થાય તે જ ખરો રસ્તો શોધી લે.

ભુંડાઈમાં ભાગ લેશો નહીં, બુરાઈના બણગા ફૂંકશો નહીં અને કોઈને દુઃખ દેવા તત્પર થઈશ મા. કૃપણતામાં કટાઈ જઈશ નહીં.

જ્યારે કામ તારા અંગ ઉપર પવનરૂપી વાથી ઝડપવા આવે તે પહેલાં તેને ખંખેરી નાખ, અને શુદ્ધ ચારિત્ર બનાવી દરેક કલંક દૂર કર અને ભારતભૂમિનું, સર્વ પ્રાણીનું અને દુનિયાભરનું સારું ઈચ્છ અને એવી ઉચ્ચ ભાવના કાયમ રહે તેવી પ્રગતિ કર. અને સુગંધી પુષ્પ જેવા દરેકને જોવા ઇચ્છા રાખ.

તારું નાનું ચરિત્ર પણ સારા વર્તુલ પર હશે તો તું ઉચ્ચ પ્રગતિ પર ચડી શકીશ. આ જગતમાં ત્રસ, સ્થાવરથી માંડી દરેક જીવોમાં પ્રશંસા રહે અને શાંતિ ફેલાય તે જ ધ્યેય, તે જ પાઠ તારા માટે ઉચ્ચ દશા સૂચવે છે.

હે પરમ કૃપાળુ દેવાધિદેવ! સર્વેનું ભલું કરો. ઓમ્ શાંતિ શાંતિ શાંતિનો પાઠ સર્વદા શિખ—પરમાત્મા તારું ભલું કરશે.

તે જ ખરી ક્ષમાપના શુદ્ધ કહેવાય.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

(લેં૦ ચોકસી.)

સૂત્ર અનુસારી ક્રિયા.

પ્રગતિના પેંગડામાં પગ ભેરવી ગતિ કરી રહેલ મુમુક્ષુ આત્મા અનંતજિનના સ્તવનમાં જૈનેતર દર્શનો પ્રતિ ઘડીભર કાન બંધ કરી, ખુદ જૈન ધર્મમાં પ્રવર્તી રહેલ સ્થિતિનો વિચાર કરે છે. થઇ ગયેલા અનંત તીર્થંકરોએ જે વાત પર ભાર મૂકયો છે એ વાત ચૌદમા જિનપતિ શ્રી અનંતનાથના સ્તવનમાં અવલોકે છે. જાણે કે પૂર્વ થયેલા અરિહંતોના કથનના નિચોડરૂપે-આ ચોવીશીના ચૌદમાં તીર્થપતિ-નામે પણ અનંત અને વસનાર પણ ચૌદ રાજલોકના અંતભાગે અનંતાકાળ સુધી-ઉક્ત સર્વ જિનોના પ્રતિનિધિ તરિકે શ્રીમદ્ યોગીરાજ આનંદઘનજીના મુખે દર્શાવી રહ્યા હોય એમ જણાય છે!

પ્રથમ કડીમાં જ શુધ્ધ ચારિત્રપાલનની દુષ્કરતા દેખાડતાં વદે છે કે-તીર્થંકર પ્રભુ અનંતનાથે ચારિત્ર યાને સંયમની જે વ્યાખ્યા બાંધી છે તે પ્રમાણે ચાલવું અર્થાત્ એ જાતનું સંયમમય જીવન બનાવવું એ કંઇ બચ્ચાના ખેલ નથી. તરવારની ધાર કરતાં પણ ઉક્ત ચારિત્રની ધાર વધારે તીખી છે અર્થાત્ લોખંડના ખડ્ગની ધાર પર તો યુક્તિ લગાડી નાચતા બાજીગર દૃષ્ટિગોચર થાય છે પણ ભગવાનના સંયમ-પંથે શુધ્ધ રીતે ચાલવામાં તો ભલભલા મહાશક્તિવંત દેવોની શક્તિ પણ કામ આવતી નથી અર્થાત્ હૃદયના સાચા રંગ વિના નિરતિચારપણે ચારિત્રનું પાલન મુશ્કેલ છે.

અન્ય મતવાળાઓની વાત જવા દઇ કેવળ શ્રી વીરપ્રભુના શાસનમાં પડેલા મતમતાંતરો તરફ મીટ માંડતા કેટલી બધી વિલક્ષણતા ને વિચિત્રતા નજરે ચઢે છે? કોઇ નાયક અર્થાત્ ગચ્છપતિ કેવળ ક્રિયામાં રાચી રહેલા જણાય છે. જાતજાતની તપસ્યા કે ભાતભાતની કરણીઓ પાછળ આંધળીયા કરાવે રાખે છે. એ સર્વ પાછળ રહેલ ઉમદા રહસ્યને પિછાનવાની કે કરનારાને એનું સ્વરૂપ સમજાવવાની તસ્દી સરખી પણ લેતા નથી. અરે! એટલું પણ વિચારતાં નથી કે જેમ ક્રિયા ભિન્ન ભિન્ન તેમ તેનાં ફલ પણ જુદા જુદા બેસવાના; અને આ જાતની ફલ-પ્રાપ્તિથી તો કેવળ સંસારભ્રમણની વૃદ્ધિ જ થવાની. એથી ચાર ગતિનો રેંટ કેવી રીતે ઘટવાનો? આત્માનું જે મુખ્ય ધ્યેય આત્મસિધ્ધિ તે કેવી રીતે સધાવાનું. ક્રિયા-ફળપ્રાપ્તિ અને ભોગવૃત્તિ-'પુનરપિ જનનં, પુનરપિ મરણં, પુનરપિજનનીજઠરે શયનમ્' માફક ચાલુ જ રહેવાનું!

ત્યાં તો બીજા ગચ્છવાળાઓની સાઠમારી નજરે ચઢે છે! જે નામો વિશિષ્ટ ને પ્રતિભાસંપન્ન વિભૂતિઓના તેજબળે જનસમૂહમાં પ્રસિધ્ધિને પામેલા તે વાડારૂપે પરિણમતા જોઇ, હૈયું દ્રવી ઊઠે છે. આ પ્રકારની દળબંધી કે તડાવૃત્તિ વીતરાગ પ્રભુના માર્ગમાં, અરે! અહિંસા જેનો પાયો છે અને અનેકાંતદ્રષ્ટિ જેનો મુખ્ય ભારવટ છે એવા અનુપમ પ્રાસાદમાં એ શકય છે ખરી? તેથી એ જોતાં જ અધ્યાત્મમાં એકતાન રહેનાર મહાત્મા સ્પષ્ટપણે બોલી નાખે છે—

ગચ્છના ભેદ બહુ નયણ નિહાળતાં,
તત્ત્વની વાત કરતાં ન લાજે,
ઉદર ભરણાદિ નિજ કાજ કરતાં થકાં,
મોહ નડિયા કલિકાલ રાજે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

તાત્ત્વિકદષ્ટિ જ જેના હાડોહાડમાં થનગનતી હોય અને જેને કેવલ સ્વરૂપ સાક્ષાત્કાર સિવાય અન્ય ભાવના જ ન હોય. સાંસારિક માનપાનની લોલુપતા ન હોય કે ભક્તોની વાહવાહની અગત્ય ન હોય તે આ જાતનું નિતરું સત્ય ઉચ્ચારતાં કેમ પીછેહઠ કરે ? એને મન તપા, ખરતર, અંચળ કે પુનમિયા વા લોંકા આદિ ગચ્છો કરતાં પ્રભુ શ્રી મહાવીરનો સંદેશ જ અતિ કિંમતી હોય. મમત્વ અને તત્ત્વને મેળ બેસે જ કેવી રીતે ? એ મહત્ત્વનો સવાલ જુદા જુદા ચોકા જમાવી બેઠેલા અને પરસ્પરની ત્રૂટી જોવાનું કામ કરી રહેલા ગચ્છનાયકોને એ પૂછે છે અને જ્યારે જવાબ મળતો નથી ત્યારે રોકડું પરખાવી દે છે કે ઉત્તમ પુરુષ તો લાખમાં કોઇક જ હશે, બાકી બીજા તો વેશધારી ને પેટભરા જ કહેવાય. આટલું કહ્યા પછી તાત્ત્વિક મુદ્દો નિમ્ન ત્રણ કડીમાં સામે ધરે છે–

વચન નિરપેક્ષ વ્યવહાર જૂઠો કહ્યો,
વચન સાપેક્ષ વ્યવહાર સાચો;
વચન નિરપેક્ષ વ્યવહાર સંસાર ફલ,
સાંભળી આદરી કાંઈ રાચો. ૪
દેવગુરુધર્મની શુદ્ધિ કહો કેમ રહે ?
કેમ રહે શુદ્ધ શ્રદ્ધા ન આણો;
શુદ્ધ શ્રદ્ધાન્ વિણ સર્વ કિરિયા કરી,
છાર પર લીંપણો તેહ જાણો. ૫
પાપ નહીં કોઇ ઉત્સૂત્રભાષણ જિસ્યો,
ધર્મ નહીં કોઇ જગસૂત્ર સરિખો;
સૂત્ર અનુસાર જે ભવિક કિરિયા કરે,
તેહનું શુદ્ધ ચારિત્ર પરખો. ૬

સ્વમંતવ્યનો મમત્વ જ્યાં થયો ત્યાં અપેક્ષાયુકત વચનની આશા શી રીતે સંભવે ? ત્યાં તરત જ એકાંતવાદ દોડી આવે અને જ્યાં એકાંત ત્યાં અનંતજિનનો માર્ગ સંભવી જ કેમ શકે ? અપેક્ષા રહિત વચન વદનાર પછી ભલેને કઠિન વ્રતો આચરતો હોય કિંવા પૂરણુ તાપસ માફક આહારને સાવ નિરસ ને શુષ્ક બનાવી વાપરતો હોય કિંવા દેહને કષ્ટ આપવામાં આકરી કસોટીમાંથી પાસ થતો હોય, છતાં વ્યવહારથી ખોટો છે અર્થાત્ આજ્ઞાથી વિરુધ્ધ વર્તનાર છે. ધર્મ અમુક કરણી માત્રમાં નથી સમાયો. એનું મૂળ તો જિન આજ્ઞામાં રહેલું છે. તેથી તો **जिणआणाए धम्मो** એ ટંકશાળી વચન છે. નિશ્ચય સંબંધી વચન વ્યવહારની વાંછા રાખે છે અને જ્ઞાનક્રિયા સહિત તેમજ ઉત્સર્ગ ને અપવાદ યુક્ત સાપેક્ષ વચનમાં વ્યવહાર રહેલો છે; અને તે રીતે ચારિત્રનું પ્રવર્તન એ જ સાચું ચરિત્ર છે અર્થાત્ એ જ સિદ્ધાંત અનુયાયી વ્યવહાર છે. પ્રભુ આજ્ઞાથી અવિરુધ્ધ હોવાથી તે સાચું છે. અપેક્ષા પ્રતિ સદાકાળ જાગૃતદષ્ટિ રાખવાની છે. જૈન દર્શનનો એ મર્મ છે. અપેક્ષા વગરનું એટલે કે નિરપેક્ષ વચન અને એને અનુરૂપ કરણી જૈન મતથી વિરુધ્ધ જ છે. કહ્યું છે કે—

ભાષે નિરપેક્ષક વચન,
ક્રિયા દેખાવે ક્રૂર;
વાકો તપ સંયમ સરવ,
કર્યો કરાયો ધૂર.

તેથી જ એકાંત ક્રિયાપક્ષી, એકાંત ભક્તિપક્ષી, એકાંત ગુરુપક્ષી અથવા તો કેવલ એક તંત પકડી, અન્ય બાબત તરફ સાવ દુર્લક્ષ્ય દાખવી વર્તનારા ચાર ગતિમાં ભટકનારા જ છે. એકાંતવાદથી નથી શુધ્ધ દેવ–ગુરુ–ધર્મની પિછાન થતી. વળી પિછાન અને પરીક્ષાના અભાવે નથી સાચી શ્રધ્ધા બંધાતી અને સાચી પ્રતીત પ્રગટ્યા વગરની કરણી એ તો રાખ કે ખાતર ભરી જમીન પર લીંપણુ કરવા તુલ્ય નિરર્થક છે. શ્રીમદ્

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

લે. કનયાલાલ જગજીવન રાવળ બી. એ.

વિજેતા કોણ?

માણસને જીતવા માટેનો સરલ ઉપાય કયો? ઘણાય ઉપાયો છે એમ જવાબ મળશે; પરંતુ એક અકસીર ઇલાજ તો એ છે કે તેને મિત્ર બનાવો. દુશ્મનનો નાશ કરવાની સરસ રીત એ છે કે તેને મિત્ર બનાવવો. એ સિવાય દુશ્મન ઉપર વિજય મેળવી શકાતો નથી; એ સિવાય માણસ જીતાતો નથી. કહેવાય છે કે માણસનો દુશ્મન માણસ જ છે, પણ મારું કહેવાનું એ છે કે આપણે પોતે પોતાની જાતના જ દુશ્મન છીએ; આપણે જ આંધળુકીયા કરી આપણું બૂરું કરીએ છીએ. માનવચિત્ત એટલે સુવૃત્તિ અને દુર્વૃત્તિની સંગ્રામભૂમિ; મનમાં અનેક મંથનો—તાંડવો મચી રહેલાં છે. એ તાડવમાં માનસિક સ્થિરતા-Balance of mind–સુરક્ષિત રાખવા પ્રયત્ન કરવો જોઇએ અને મનને કાબૂમાં રાખવું જોઇએ, પણ તે કરતાં જરૂરી એ છે કે પાશવી અને દૈવી બળોમાંથી દૈવીને, રજસ્, તમસ્ અને સત્ત્વની પ્રકૃતિ ત્રિપુટીમાંથી સત્ત્વને જેમ બને તેમ કેળવવા અને પોષવા ખડે પગે તૈયાર રહેવું જોઇએ. તે સાથે તામસી તેમજ પાશવીવૃત્તિને બને તેટલા સંયમથી કુંઠિત કરી દેવી જોઇએ એ જ હિતકર છે.

આ વૃત્તિ પર પ્રહાર થતાં જ મનુષ્યમાં સુષુપ્ત રહેલો અસુર વિફરી બેસે છે અને આપણે માનીએ છીએ કે 'માણસ' દુશ્મન બની ગયો છે. ખરું જોતાં મનુષ્ય કોઇનો દુશ્મન નથી, તેનું

દેવચંદ્રજી પણ અંતિમ જિનના સ્તવનમાં એ જ વાત કહે છે—

આદર્યું આચરણ લોક ઉપચારથી–
શાસ્ત્ર અભ્યાસ પણ કાંઇ કીધો;
શુદ્ધ શ્રદ્ધાન્ વળી આત્મ અવલંબ વિનુ,
તેહવો કાર્ય તેણે કો ન સિદ્ધયો.

ઉત્સૂત્રભાષણ કરવું એ મોટામાં મોટું પાપ છે. ખુદ પરમાત્મા શ્રી મહાવીરદેવને મરિચી ભવમાં એ વાતનો સાક્ષાત્કાર થયેલ છે અને શ્રી કલ્પસૂત્રમાં એ વાત પ્રતિવર્ષ શ્રવણ કરાય છે. તેથી સૂત્રમાં જે પ્રમાણે વચન હોય--જે અપેક્ષાથી વાત કહી હોય તે તરફ સતત લક્ષ્ય રાખી ભાષણ કરવું ઘટે. એને અનુસરતો માર્ગ ચીંધવો વ્યાજબી છે. કેવળ મતિકલ્પનાના ઘોડા દોડાવવામાં તો ભયંકર જોખમ છે. એનો પરિપાક તો પથ્થરની નાવ સમાન છે. જે પોતે ડુબે છે અને પોતાનો આશ્રય લેનારને પણ ડુબાડે છે. તેથી સૂત્ર અનુસારે તપ–સંયમ આદિ જે કોઇ કરણી કરાતી હોય તે જ લેખે સમજવી. જુદી જુદી દિશાઓમાં--જાતજાતના પ્રરૂપકોદ્વારા થઇ રહેલા પ્રવચનોમાં કે ઊભા કરેલા પ્રલોભનોમાં જરાપણ મુંઝાયાં વગર મુમુક્ષુ આત્માએ આગમદ્રષ્ટિ નજર સન્મુખ રાખી પ્રયાણ ચાલુ રાખવું.

અનંતપ્રભુ અર્થાત્ ચૌદમા અનંતજિનનો અથવા તો પૂર્વે થયેલા અનંત અરિહંતોનો ભિન્નભિન્ન કાળે થયેલ ઉપદેશ પ્રાંતે એ જ સારમાં પરિણમે છે. યોગી આનંદઘન પણ કાયમી આનંદઘન રાજ્યની પ્રાપ્તિ સારુ એ જ માર્ગની ભલામણ કરે છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ચિત્ત પણ દુશ્મન નથી; ફક્ત તેમાં અગોચરે રહેલી દુવૃત્તિજ, તેના ચિત્તની પારાશિશિ છે. એ દુર્વૃત્તિને સતેજ ન કરતાં દાબથી ડારી રાખવી એ સર્વોત્તમ ધર્મ છે.

આ દુર્વૃત્તિ જ મનની વિકૃતિ જન્માવે છે. વિકૃતિ ઉત્પન્ન થયા પછી પણ ઉપાય હાથથી જતો રહેતો નથી. એક લેખક કહે છે કે વિકારોને સ્વેચ્છાપૂર્વક વહેવા દો; બીજા એક વિદ્વાન કહે છે કે વિકારોને દાબી દો અને એક ત્રીજા લેખક કહે છે કે વિકારોને વાળી લ્યો પરંતુ વિકારોને વાળતા પહેલાં તેને ધોઇ નાખ્યા હોય તો ઇચ્છીત શુભ પરિણામ હાથવેંતમાં જ રહેશે એમાં શક નથી.

આ વિકાર ઉપરનો વિજય એટલે સંયમ. ઇંદ્રિયોનો સંયમ, એ સાથે શુધ્ધિકરણ એ અત્યારનો વૈજ્ઞાનિક ઉપચાર છે. અને આ વિકારો ઉપર વિજય મેળવવો હોય તો દમનનું પગલું આઘા જઇને પાછા પાડનારું છે. હિંસક પશુઓ પણ પ્રેમથી વશ કરી શકાય છે, તો મનુષ્ય તે કોણ માત્ર? પ્રેમથી માણસ વશ થતો નથી એમ કોઇ કહે તો કહેવું પડે કે આ જગત ઉપર માણસો વસતા નથી. મનુષ્યને પ્રેમથી જીતવો દુર્ઘટ નથી. પ્રેમમાં વશીકરણ છે, મૈત્રીમાં પ્રેમ છે. દુશ્મનની પ્રત્યે પણ પ્રેમ નજરે જોવાથી એની દુશ્મનાવટનો ઉફાળો શમી જશે.

મનુષ્યના ષડ્‌રિપુઓનો આવેશ દૂધના ઉભરા જેવો છે. તેને સહેજ ઠંડા પાણીની ઝાલક મારશો કે તે નીચે બેસી જશે; તેઓ લાંબો વખત સુધી ટકી શકતા જ નથી. અને એ વૃત્તિઓ વસ્રછીછરી છે, પાતાળઊંડેરો તેમનો હૈયાવાસ નથી. એટલા જ માટે આવા દુશ્મનો સહેલાઇથી અંકુશિત થાય છે. પ્રેમ એ એનું એક માત્ર ઔષધ છે. સૌમ્યતા ધારણ કરી શાંતિ જાળવી રાખો. નમ્રતા દાખવીને પ્રેમનું નિર્મળ શીતળ જળ છાંટો એ જ જરૂરી છે.

પણ સર્વસામાન્ય બનાવો જોઇએ છીએ તો લાગે છે કે જ્યાં ને ત્યાં બળની સામે બળના અખતરાઓ થઇ રહ્યા છે. વજ્રે વજ્ર અથડાય તો શું પરિણામ આવે? ત્રિભુવનવિનાશક વિદ્યુત્-જ્વાળા જ એમાંથી પ્રગટે છે. બળથી લીધેલું કામ વ્યર્થ નીવડે છે, પરંતુ બળને સ્થાને કળને સ્થાપો અને જુઓ શું પરિણામ આવે છે તે. સોએ સો ટકા સફળતા મળ્યા વગર નથી રહેતી. જગતમાં ભલે બળ સર્વોપરી સાધન ગણાતું હોય, ભલે તે વિજય મેળવે છે એમ મનાતું હોય; પરંતુ તે વિજય ક્ષણિક છે; તેની અસર લાંબી ચાલતી નથી; દુશ્મન પૂરેપૂરો જીતી શકાતો નથી. દુશ્મનનો હૃદયપલટો થતો જ નથી. ચાવી દીધેલી કમાનની જેમ તે બીજી જ ક્ષણે છટકે છે; ચોટ ખાધેલા કાળા નાગની જેમ તે તરત પુંફાડો મારશે. જગતમાં બળ, બળવાન કે બળવત્તર માનવીઓના રાક્ષસી કામોથી કાર્ય સાધી શકાતું નથી.

બળમાં નાશ છે; પ્રેમમાં સંજીવની છે. બળ દુશ્મનાવટ વધારનાર છે; પ્રેમ દુશ્મનાવટનું મારણ છે. બળ બે વ્યક્તિઓને જુદી કરી નાખે છે; પ્રેમ તેમનું સુખદ મિલન કરાવે છે. પ્રેમમાં આકર્ષણ છે, એકય સ્થાપવાની ચાવી છે. બળથી એક રીતે નૈતિક હાર પામવાનું છે; પ્રેમથી વિજયનો માર્ગ ખુલ્લો થાય છે. પ્રેમમાં નૈતિક વિજય છે. કલાપીએ અન્યોક્તિથી કહ્યું છે કે–'વૃક્ષની ડાળે કલ્લોલ કરતું પક્ષી મેળવવું હોય તો તેને તીર મારીને મેળવી શકશો નહિ; તીરથી તો તેનો મૃતદેહ જ હાથ લાગશે.'

"સૌન્દર્યો વેડફી દેતાં, ના ના સુન્દરતા મળે;
સૌન્દર્યો પામતા પહેલાં, સૌન્દર્ય બનવું પડે."

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

આ તેની સુન્દર ભાવ દર્શાવતી પંક્તિઓ છે.

રાણી પદ્મિનીને પામવાને માટે અલ્લાઉદ્દીને ખુનરેજી ચલાવી, પણ પદ્મિની મળી ?

એક બીજું દૃષ્ટાંતઃ શત્રુવટ રાખી સિધ્ધરાજ જયસિંહે રાણકદેવીને કબજે કરવા આકાશ-પાતાળ એક કર્યાં; પરંતુ એ સિધ્ધરાજને રાણકના આત્માને બદલે, અરે! તેના દેહને બદલે ફક્ત મળી સ્મશાનની રાખોડી જ. આત્માને તો અસુર પણ હણી કે જીતી શકતો નથી.

દુશ્મનની સામે દુશ્મન બનવાનું, હથિયારની સામે હથિયાર ખેંચવાનું પરિણામ કુરુક્ષેત્રનો પ્રથમ વિગ્રહ બતાવે છે. અને તેમાં જીતેલા પાંડવો સુખે રાજ્ય કરી શકયા ? એ જીતમાં પણ એક પ્રકારનો પરાજય રહેલો છે.

બળની સામે બળ અજમાવવા જતા હિન્દુસ્તાનમાં હિન્દુપત જીતનાં સ્મશાનો વચ્ચે જ સુતું. સો સો સામંતો છતાં પીથલનો (પૃથ્વીરાજનો) વિજય સંયુક્તાની ચિતામાં જ પોઢયો.

ઇસુ ખ્રિસ્ત કહે છે–Love thy neighbour–તારા પડોશી સાથે પ્રેમથી હળીમળીને રહે. તદુપરાંત પણ ખ્રિસ્તે કહ્યું છે કે–જો કોઇ તારે એક ગાલે તમાચો મારે તો તું તારો બીજો ગાલ ધરજે. સામા માણસની હિંમત કયાં સુધી ચાલે ? આ સહનશીલતામાં જ વિજય રહેલો છે. To forgive is divine–ક્ષમા આપવી એ દૈવી ગુણ છે. પ્રેમ એક જ તત્ત્વ એવું છે કે જે આપણને સહનશીલતા ને ક્ષમાવૃત્તિ શીખવે છે. પ્રેમ એ જ જગત સમસ્તનો–વિશ્વનો જીવન-મંત્ર છે.

પ્રેમથી વિજય મેળવવાનું એક દૃષ્ટાંતઃ એક વાર એક લોઢાના કટકાને જીતવાને માટે કેટલાક બળુકા અણીદાર હથિયારો વચ્ચે હરીફાઇ જામી. પ્રથમ આવ્યો ઘણ: ધડાક કરતો તેણે એક ફટકો લગાવ્યો ત્યાં તો હાથામાંથી તે છુટો થઇ દૂર ગબડી પડયો. બીજી આવી કુહાડી. એક ઘા, અને તેની પાણીદાર ધાર ખરી પડી. ત્રીજી આવી કરવત. પણ તેનાં એકે દાંતા સાજા ન રહ્યા. એમ સૌ પછી છેવટે આવ્યો અગ્નિ. તેણે પ્રેમજ્વાળાથી લોઢાના કટકાને વીંટી લીધો અને તે ધીમે ધીમે તેમાં ઓગળી એકરસ બની ગયો.

પણ માનવસ્વભાવ જ અવળચંડો છે. તે જેવાની સાથે તેવો થઇ બેસે છે. કોઇ વેંત નમે તો તે હાથ નમે છે; પણ કોઇ એક તમાચો લગાવે તો તે સામા ચાર લગાવી દે છે. કોઇ એક ગાળ દે તો તે સામી છ ચોડી દેતા અચકાય નહિ. માણસનો મૂળ સ્વભાવ પાણીની જેમ નીચાણમાં જવાનું પસંદ કરે છે, પરંતુ જીવન એટલે મંથન, સુવૃત્તિ, દુર્વૃત્તિને ગજગ્રાહ (સતત વિગ્રહ). જીવનને આદર્શ તરફ દોરવું અને તે આદર્શ આકાશના તારા જેટલો ઉન્નત હોવો જોઇએ. મનુષ્ય પોતાની દૃષ્ટિ જેમ ઊંચી રાખે તેમ તેને તે વધુ લાભદાયી થશે.

કહે છે કે હિન્દુસ્તાનને પશ્ચિમે જીત્યું, પણ આ તો ભૌતિક જીત છે. હિન્દુસ્તાને તેનાં પર ઓછો વિજય નથી મેળવ્યો ! દેખીતી રીતે રોમે ગ્રીસને જીતેલું પણ ખરું જોતાં તો ગ્રીસે જ રોમને જીત્યું હતું. કેવી રીતે ? ગ્રીસની સંસ્કૃતિ, કલા, સાહિત્ય રોમન પ્રદેશે ફરી વળ્યાં. આવી જ રીતે હિન્દુસ્તાન ઉપર આક્રમણ કરનારાઓને હિન્દુસ્તાને ઉદારતા દાખવી પોતાનામાં સમાવ્યા છે, પોતાના કર્યા છે. અને એમ કરતાં વ્યાપક એવો નૈતિક, સાંસ્કારિક, અભૌતિક વિજય મેળવ્યો છે. આર્યાવર્તના ધર્મ ભાવના, નીતિ સિધ્ધાંતો, ગહન તત્ત્વચિંતનો બીજા એકે દેશે નહિ મળે. દૃઢતા,

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

(લેખકઃ જૈન)

છાત્રાલયો

કેળવણીના ચાલુ જમાનામાં, જ્યારે કેળવણીમાં રસ લેતા, જુદા જુદા પ્રકારે કેળવણીની આવશ્યકતા સ્વીકારી તેનો વધુ પ્રમાણમાં લાભ કેમ લેવાય, તે સંબંધી યથાશક્તિ કોશેસો દરેક કોમ યા તો જ્ઞાતિ કરી રહેલી છે તેવે વખતે કેળવણીને લગતી થતી પ્રગતિમાં બોર્ડિંગો અથવા છાત્રાલયો પણ અગત્યનો ભાગ ભજવે છે તે ભૂલી જવા જેવું નથી. કેળવણીનો વિચાર કરતી વખતે આવી જાતના બોર્ડિંગ હાઉસો કેવી રીતે જન–સમાજને ઉપયોગી થઇ પડે છે તે વિચાર કરવાનું કાર્ય પણ ઘણું જ જરૂરી છે, કારણ કે આપણી કોમના મધ્યમ અને સાધારણ સ્થિતિનો મોટો ભાગ આવી સંસ્થાઓ મારફતે કેળવણી લે છે; એટલે ભવિષ્યની પ્રજાનો શહેરી તરીકે થવાનો સઘળો આધાર આવા કોમના યુવાનોથી લેવાતી કેળવણી ઉપર હોવાથી આવી સંસ્થાઓનો પણ વિચાર કર્યા વિના આપણને ચાલે તેમ નથી; કારણ કે ગામડામાં પ્રાથમિક શિક્ષણનું સાધન હોવાથી શરૂઆતની કેળવણી લઇ શકાય છે પરંતુ આગળ અભ્યાસનું સાધન નહિ હોવાથી, ગામડાઓના આપણા ભાઇઓને પોતાના બાળકોને શહેરમાં તથા કેળવણીનું સાધન હોય છે ત્યાં મોકલવા પડે છે. શહેરના બાળકોને રહેવા તથા ખાવાપીવાનો ખર્ચ અતિશય બોજારૂપ થવા છતાં બાળકોને જોઇએ તેવો ખોરાક અને જોઇએ તેવી સગવડતાવાળા સ્થળો મળી શકતા નથી. વળી પોતાના વતનમાં જેમ તેમની સંભાળ રાખનાર મા–બાપો હોય છે તેમ શહેરમાં તેમની સંભાળ રાખનાર કોઇ મળે નહિ. પરિણામે બાળકો શહેરની લાલચોમાં ફસાય છે અને અભ્યાસ કરવાને બદલે આડે રસ્તે ચડી જવાનો સંભવ રહે છે. આવા કારણોને લીધે જ્યાં વિદ્યાર્થીઓને ઓછા ખર્ચે સારી રીતે રહી શકે તે માટે છાત્રાલયો અથવા યોગ્ય બોર્ડિંગોની અનિવાર્ય જરૂરીઆત છે. મોટા શહેરોમાં ઘણીખરી જ્ઞાતિ અથવા કોમોની આવી સંસ્થાઓ હૈયાતિમાં આવેલ છે; અને આવી રીતે થએલ સગવડોથી વિદ્યાર્થીઓની ઉપર દર્શાવેલ અગવડો દૂર થઇ શકે છે; એટલું જ નહિ પણ બીજા ઘણા લાભો આપે છે. સ્કુલની કેળવણીમાં તો ફક્ત માનસિક અને જરૂરીઆતી વ્યવહારિક કેળવણી મેળવી શકાય છે ત્યારે બોર્ડિંગોમાં તેમને

સહિષ્ણુતા અને પ્રેમભાવે દરેક ઉપર વશીકરણની જાળ પાથરી છે.

જે જે સંસ્કૃતિઓએ આપણી પર આક્રમણ કર્યું છે તેણે આર્યાવર્તની જગત પાવનકારિણી જાહ્નવીમાંથી પીવાય એટલું જળપાન કર્યું છે ને તરસ છીપાવી છે. હિન્દ ઉપર ચડી આવનારા દરેકને હિન્દે શત્રુ નથી ગણ્યા; તેઓ શત્રુભાવે આવેલા પણ આવ્યા પછી મૈત્રિભાવે જ રહેતા આવ્યા છે.

આવી રીતે નિઃસ્વાર્થવૃત્તિ વગર, આત્મત્યાગ વગર, ઔદાર્ય વગર, પ્રેમ ભાવના–બંધુત્વની ભાવના જાગ્રત થતી નથી અને પ્રેમ ભાવના જાગ્રત થાય કે તરત મનુષ્ય અને દુશ્મન તો શું પણ પશુઓ પણ દિલોજાન મિત્ર થઇને રહે છે. કહેવાય છે કે રજપૂતની શત્રુવટ ફક્ત રણમેદાન સુધી જ હતી; પછી તે કોઇનો દુશ્મન ન હતો. માનવધર્મનો એ આ સિધ્ધાંત આર્યાવર્ત્ત જગતને આજ આપી રહ્યું છે.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

શારીરિક અને નૈતિક કેળવણી આપી તેમની શક્તિઓનો વિકાસ કરે છે. જે માબાપો જાતે જ અજ્ઞાન હોય તે કેળવણીની બાબતમાં બાળકોને ભાગ્યેજ મદદગાર થઇ શકે છે. જ્યારે આવી સંસ્થાઓમાં વસનારા નિરંતર અભ્યાસનાં વાતાવરણમાં રહેતા હોવાથી તેમના શિક્ષણમાં ઘણી જ સહાય મળે છે. આવી સંસ્થામાં રહેનારનું ધ્યાન સંસારની અન્ય પ્રવૃત્તિઓથી દૂર રહે છે અને અનેક વિદ્યાર્થીઓના પરસ્પર સહવાસથી પોતાના જ્ઞાનમાં વધારો કરી શકે છે. હુશિયાર બાળકો નબળાને શિક્ષણ આપી આગળ વધારવા મદદ કરે છે.

વિદ્યાર્થીઓ સાથે રહી અભ્યાસ કરે અને પોતાનું જીવન આવી સંસ્થાઓમાં પસાર કરે તેમાં અનેક જાતના લાભો સમાયેલ છે. તેઓની માનસિક શક્તિ કેળવવા માટે શાળાઓમાં ઘણો જ ટૂંક સમય મળતો હોવાથી પરીક્ષા પસાર કરવા પૂરતોજ અભ્યાસક્રમ ગોઠવવામાં આવે છે જ્યારે આવા સ્થાનોમાં માનસિક ઉપરાંત શારીરિક અને ધાર્મિક અભ્યાસનો પણ પ્રબંધ કરવામાં આવેલ હોવાથી આવી સંસ્થાઓ ખાસ ઉપયોગી છે. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે દિનપ્રતિદિન કેળવણી એટલી બધી મોંઘી થતી જાય છે કે સામાન્ય અને મધ્યમ વર્ગને તો શું પરંતુ લક્ષ્મીને પોતાનું ધ્યેય માનનારા જૈન શ્રીમંતોને પણ પોતાના બાળકોને કેળવણી આપવા સારુ આવી સંસ્થાઓની શોધ કરવી પડશે; એટલા જ માટે આવી જાતના છાત્રાલયોની આવશ્યકતાનો પ્રશ્ન ઘણો જ મહત્ત્વનો છે.

દિલગીરીની વાત તો એટલી જ છે કે આપણા કેળવાયેલ વર્ગનું આવી સંસ્થાઓની વ્યવસ્થા તરફ જોઇએ તેવું લક્ષ દોરાયું નથી તેથી આજની જૂનામાં જૂની ગણાતી બોર્ડિંગો અથવા છાત્રાલયો હજુ સુધી પગભર થઈ શકયા નથી, જો સમાજના કેળવાએલ તથા શ્રીમંત વર્ગની આવી સંસ્થાઓ તરફ કૃપાદૃષ્ટિ હોય તો, અત્યારસુધી સંસ્થાઓને નિભાવફંડ માટે સમાજ પાસે હરહંમેશ માંગણી કરવી પડે છે તેવો વખત રહે નહિ. ઉપર પ્રમાણે સ્થિતિ હોવા છતાં દિનપ્રતિદિન આવી જાતની બોર્ડિંગોની આવશ્યક્તા સ્વીકારનારાઓની સંખ્યા વધતી જ જાય છે અને નવા નવા સ્થળોમાં બોર્ડિંગો ખુલ્લી મૂકવા જવાના સમાચારો સાંભળીએ છીએ. આવી સંસ્થાઓની આવક જે થાય તે તેના બીજરૂપે હોવાથી ફંડો ઊભા કરવામાં આવે છે, પરંતુ આવી રીતે કેળવણીના પ્રચારાર્થે દાન કરનારા શ્રીમંતો ઘણેભાગે કેળવણીથી અજ્ઞાન તેમજ વ્યાપારીદૃષ્ટિથી જોનાર હોવાથી આવી સંસ્થાઓમાં જે પ્રકારની કેળવણીની દૃષ્ટિ આવવી જોઈએ અથવા તો આદર્શ સંસ્થા ગણાવી જોઇએ તેવી ગણતરીઓમાં આવી શકતી નથી; અને તેથી જ કરીને પુષ્કળ દ્રવ્ય સામગ્રી હોવા છતાં, અને બાહ્ય દેખાવ પણ ગમે તેવો કરવામાં આવતો હોવા છતાં, આવી સંસ્થાઓ કેળવણીની બાબતમાં પછાત રહી છે અને આવી સ્થિતિમાંથી કયારે બહાર આવશે તે જ જોવાનું રહે છે. આવી જાતની બોર્ડિંગો કે ઠેકાણે જુદા જુદા ગામોના સેંકડો વિદ્યાર્થીઓ સાથે રહી શિક્ષણ લે તેનો હેતુ શું હોવો જોઇએ? તે ખાસ વિચારવા લાયક પ્રશ્ન છે. આવી સંસ્થાઓ મારફત શિક્ષણ લેવાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ દરેક વિદ્યાર્થીને લગતા ચારિત્રવિકાસનો હોવો જોઇએ. પછી ભલે આ મુખ્ય હેતુની સાથે બીજા નાના મોટા હેતુઓ હોય. જો કુમળી વયમાં વિદ્યાર્થીનું ચારિત્ર બંધાય તો કુદરતી રીતે ભવિષ્યમાં તેઓને માથે આવતી ગમે તેવી ફરજો હોય તો તે વ્યાજબી રીતે બજાવી શકે તે બનવાજોગ છે. કેળવણી લેવાનો પણ મુખ્ય ઉદ્દેશ એ હોવો જોઇએ કે પોતાની

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

જાત તરફ, કુટુંબ તરફ અને દેશ તરફ પોતાનું કર્તવ્ય બરોબર રીતે અદા કરી શકે અને તે ફક્ત આવી સંસ્થાઓ મારફત થઇ શકે છે. જો આવી જાતનો ઉદ્દેશ સિધ્ધ કરવા કોઇ પણ સંસ્થા પ્રયત્ન ન કરે તો એ સંસ્થાની ઉપયોગીતા રહેતી જ નથી. આપણી ઘણીખરી સંસ્થાઓમાં આ વિચાર લક્ષબહાર રહી જતો હોવાથી જ આવી બોર્ડિંગો જેવી જોઇએ તેવી પ્રગતિ કરી શકતી નથી.

સેવા, સંયમ અને સ્વાશ્રય એ વિદ્યાર્થીઓના જીવનનો વિકાસ થવા માટે આવી સંસ્થાઓમાં મુખ્ય મંત્રો તરીકે હોવા જોઇએ અને જ્યારે આવી ત્રણે બાબતોની બરોબર સિધ્ધિ થઇ શકે ત્યારે જ સંસ્થાનું કાર્ય સફળ થાય તેટલા માટે આવી જાતની વ્યવસ્થા કરી આપવી એ બોર્ડિંગોના સંચાલકોનું ખાસ કર્તવ્ય છે.

છાત્રાલયો સ્થાપનારાઓનો મૂળ હેતુ વિદ્યાર્થીઓ સારા થાય અને ચારિત્રવાન થાય તેવી શુભ ભાવના સહિત જ હોય છે, પરંતુ તે ભાવના ઉપર જોઇએ તેવું લક્ષ આપવામાં આવતુ હોય તે શંકા ભરેલું છે, કારણ કે આવી જાતની બોર્ડિંગોની વ્યવસ્થા રાખવા માટે અને ચારિત્ર વિકાસના ઉદ્દેશની સિધ્ધિ માટે સંસ્કારી માણસની દેખરેખ નીચે એ સંસ્થા મૂકવી એ વિચાર સરખો પણ ભાગ્યેજ આવતો હોય છે. આવી બોર્ડિંગોની વ્યવસ્થા પ્રાયે કરીને શ્રીમંતોના હાથમાં જ હોયછે અને તેઓ મોટે ભાગે વ્યાપારી લાઇનના હોવાથી ઘણે ભાગે જેવા જોઇએ તેવા કેળવાએલ સત્તાધિકારીના હાથમાં આવી સંસ્થાઓનો કારોબાર હોતો નથી; છતાં હિસાબ, રોજમેળ, વીઝીટ બુક, ડેડ સ્ટોક વગેરે વગેરે બાબતોની ચોખવટ હોય છે તે પણ સંસ્થાની કાર્યવાહીને અંગે ખાસ ઉપયોગી અને જરૂરીઆતવાળી બાબત છે એમ સ્વીકારતા અને ગમે તેવો બાહ્ય આડંબર ક્ષણિક મુલાકાતે આવનારાઓની દૃષ્ટિ અને ફંડની રકમ મેળવવાની આતુરતાએ થતાં પ્રયત્નો ગમે તેવા હોય છતાં કેળવણીની આવી સંસ્થાની પાછળ જે દૃષ્ટિ (Spirit) કાર્ય કરતી હોય તે દૃષ્ટિની જ કિંમત છે તેટલા માટે બાહ્ય સ્વરૂપની દૃષ્ટિની પાછળ પોતે જાતદેખરેખ રાખી શકે અને બીજાના જીવનમાં તે દૃષ્ટિ ઉતારી શકે તેવા માણસોની દેખરેખ નીચે આવી બોર્ડિંગો મૂકાય તો જ સંસ્થાની હૈયાતીની કાંઇક કિંમત છે. બાકી તો ફંડ હોય અને સંસ્થા નિભાયા કરતી હોય તેથી તે આદર્શ છે તેમ માનતાં હરકોઇનું મન અચકાય એ સ્વાભાવિક છે, તેથી સંસ્કારી માણસોના જ અને સંચાલકોના હાથ નીચે આવા ખાતા મૂકાવા જોઇએ.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

લે. પંન્યાસ શ્રી સમુદ્રવિજયજી મહારાજ.

વર્તમાન યુગના અજોડ કેળવણીપ્રચારક-નવયુગપ્રવર્તક જૈનાચાર્ય

શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજ.

પૂજ્યપાદ્ આચાર્ય મહારાજ શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજનો જન્મદિવસ મહોત્સવ કા. શુ. ૨ તા. ૧ લી નવેમ્બરના શુભ દિવસે ગુજરાંવાલા આદિ શહેરોમાં ઉજવવામાં આવનાર છે તેને અંગે આ ઉપકારી મહાપુરુષનું જીવનવૃત્તાંત સંક્ષિપ્તમાં અત્રે રજૂ કરવામાં આવે છે.

જૈનાચાય શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજ

જિનશાસન-ગગનાંગણમાં જે સૂરિપુંગવો ઝળહળી રહ્યા છે તેમાં આચાર્ય શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજ સમાજ ઉપરના અનેક ઉપકારો કરવા વડે પ્રકાશમાન છે.

સૂરિપુંગવ શ્રી **વિજયવલ્લભ**-સૂરિજી મહારાજ શુધ્ધ ચારિત્રપાત્ર, બાળબ્રહ્મચારી, શાસનપ્રભાવક, કેલવણીપ્રચારક, અનેક ગામોમાં જિનાલયો, વિદ્યાલયાદિ સ્થાપન કરાવનાર, સેંકડો જૈનેતરને જૈન બનાવનાર, રાજામહારાજાઓને ધર્મોપદેશ આપનાર, ઉગ્ર વિહારી. ગુરુભક્ત, ન્યાયામ્ભોનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયાનંદસૂરિજી મહારાજના બાદ પંજાબ દેશમાં જૈનધર્મનો ઝંડો ફરકાવનાર આ પ્રતાપી પુરુષ છે.

આપણા ચરિત્રનાયકનું ચારિત્ર એટલું તો વિશુદ્ધ-નિર્મળ છે કે દર્શન કરનાર ભાવિકનું મન પ્રસન્ન થઇ જાય છે. આચાર્ય મહારાજનું સંપૂર્ણ ચરિત્ર આલેખવાની વાત મારી શક્તિ બહારની વાત છે; પરંતુ ૧૯૯૭ ના કા. સુદ ૨ તા. ૧ લી નવેમ્બર સને ૧૯૪૦ ના માંગલિક દિવસે આપણા ચરિત્રનાયક ૭૦ વર્ષ પૂરા કરી ૭૧ માં વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે, તેમના ભક્તજનો આ શુભ દિવસ ઠેર ઠેર ઉજવે છે. આ શુભ પ્રસંગે ભાવિકો આપણા ચરિત્રનાયક સૂરિજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર વાંચી આત્માને નિર્મળ બનાવે એવા આશયથી સંક્ષિપ્તમાં આલેખવા મારો વિચાર છે.

વિસ્તારથી જાણવાની જિજ્ઞાસાવાળાઓને આદર્શ જીવન, કલિકાલકલ્પતરુ હિન્દીમાં અને ગુજરાતીમાં પ્રકટ થયેલ ગ્રંથો વાંચી જવા ખાસ ભલામણ કરું છું.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

જન્મસ્થાનાદિ.

આ પ્રતાપી પુરુષનો જન્મ ગરવી ગુજરાતની રાજધાની, શ્રી આત્મારામજી મહારાજના સમુદાયનું મુનિસંમેલન ભરવાનું અને આત્માનંદ જન્મશતાબ્દિ મહોત્સવ ઉજવ્યાનું તેમજ જેમાં પ્રવર્ત્તક શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજ તથા શાંતમૂર્તિ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજ જેવા સાધુરત્નો જન્મ્યા છે એવા વીરક્ષેત્ર વડોદરા શહેરમાં વીશાશ્રીમાળી જાતિના પુણ્યાત્મા શેઠ દીપચંદભાઈની ધર્માત્મા ધર્મપત્ની શ્રીમતી ઇચ્છાદેવી(બાઇ)ની શુભ કુક્ષીથી વિક્રમ સંવત ૧૯૨૭ ના કા. શુ. ૨ શુભ દિવસે શુભ ચંદ્રમા અને નક્ષત્રના યોગમાં થયો હતો, માતાપિતાએ એમનું નામ **છગનલાલ** રાખ્યું: **કોને ખબર છે કે આજનો આ છગનલાલ ભાવિમાં જગતપૂજ્ય ન્યાયામ્ભોનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજની જમણી ભૂજા બની એઓશ્રીજીના પટ્ટધર થઇ પંજાબમાં ધર્મરક્ષક થઇ જૈનધર્મની ધ્વજા ફરકાવશે.**

છગનલાલની અભ્યાસ લાયક ઉમર થતાં નિશાળમાં ગુજરાતી આદિનો અભ્યાસ કરવા લાગ્યા. નવ વર્ષની ઉમર થતા પિતાનો અને ૧૧ વર્ષની ઉમર થતાં માતાનો વિયોગ થઇ ગયો જેથી છગનલાલને સંસાર અસાર ભાસવા લાગ્યો અને વૈરાગ્ય થયો; કેમકે માતા ઇચ્છાદેવીએ પોતાના લઘુપુત્ર છગનલાલના હૃદયમાં પહેલાથી ધાર્મિક સંસ્કારો નાંખી મજબૂત કરી દીધા હતા. મુનિશ્રી ચંદ્રવિજયજીના સંસર્ગથી આપણા ચરિત્રનાયક છગનલાલની વૈરાગ્યભાવના વધી અને દીક્ષા લેવાનો સંકલ્પ થયો.

શ્રી ગુરુદેવનો મેલાપ.

દરમ્યાન સદ્દભાગ્યે એ સમયે ન્યાયાંભોનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી (આત્મારામજી) મહારાજનું વડોદરા શહેરમાં પધારવું થયું. એઓશ્રીના ઉપદેશામૃતનું પાન કરી છગનલાલનું મન ઉલ્લસિત થયું. એને જૈનેશ્વરી દીક્ષા લેવાની ઉત્કટ ભાવના થઇ.

એક દિવસે વ્યાખ્યાન થઇ રહ્યા પછી બધા શ્રોતાઓ ચાલ્યા ગયા છતાં છગનલાલને ઉપાશ્રયમાં શાંત ચિત્તે ચુપચાપ ઊભેલા જોઇ શ્રી ગુરુદેવે પૂછ્યું કે–કેમ ભાઇ, તમો કેમ ઊભા રહ્યા છો કંઇ કામ છે કે ? વિનીતભાવે છગનલાલે જવાબ આપ્યો કે–**'ગુરુદેવ મારે ધન જોઇએ છે.'** ગુરુદેવે કહ્યું: **'તમારે ધન જોઇએ તો કોઇ શેઠીયાને આવવા દો.' છગનલાલ હસીને શ્રી ગુરુદેવના ચરણને પકડી બોલ્યા કે–'ગુરુદેવ, મારે તો આ નશ્વર સંસારની વૃદ્ધિ કરવાવાળા ધનની જરૂર નથી, મને તો અખંડ શાશ્વત આત્મિક ધન જોઇએ છે તે આપો.'** મહારાજશ્રી છગનલાલનો આશય સમજી ગયા અને સ્મિત વદને કહ્યું: ' ભાઇ, શાશ્વત ધનની જરૂર છે તો વડીલ બંધુની આજ્ઞા મેળવો.'

આજ્ઞા અને દીક્ષા.

ગુરુદેવ કેટલાક દિવસ પછી વડોદરાથી વિહાર કરી ગયા અને શ્રી હર્ષવિજયજી મહારાજ તબીયતના કારણે વડોદરા રોકાઇ ગયા હતા, તે પણ તબીયત સુધર્યા પછી અને છગનલાલ પણ વડીલ બંધુની આજ્ઞા લઇ સાથે જ ચાલી નીકળ્યા. થોડાક દિવસ પછી શેઠ ખીમચંદભાઇ (છગનલાલના મોટાભાઇ) પોતે જાતે

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

જઇ છગનલાલને પાછાં વડોદરા લઇ ગયાં અને સંસારની મોહજાળમાં ફસાવવા લાગ્યા, પણ છગનલાલ સંસારમાં ફસાયા નહિં. ખીમચંદભાઇ છગનલાલને દુકાને બેસાડી કયાંક જતા ત્યારે છગનલાલ વેપારધંધો કરવાને બદલે ગલ્લામાંથી પૈસા વિગેરે લઇ ગરિબોને આપી દેતા. અંતમાં છગનલાલ મહારાજશ્રી પાસે પાલીતાણે પહોંચી ગયા અને પોતાનો અભ્યાસ ચાલુ કર્યો.

ચાતુર્માસ પછી શ્રી ગુરુદેવ વિહાર કરી રાધનપુર પધાર્યા. છગનલાલ પણ મહારાજશ્રીજીની સાથે રાધનપુર પહોંચી, એક પત્ર પોતાના વડીલ ભાઇ ખીમચંદભાઇને લખી જણાવ્યું કે મારી દીક્ષા થવાની છે માટે આપ જલદી પધારો. આ પત્ર પહોંચતાં જ ખીમચંદભાઇ રાધનપુર પહોંચ્યા અને તપાસ કરતાં જણાવ્યું કે છગનલાલે છાનોમાનો મહારાજશ્રીજીને પૂછ્યા વિના જ પત્ર લખ્યો હતો. ખીમચંદભાઇએ કોઇપણ રીતે છગનલાલ ફસાશે નહી એમ જાણી શ્રી ગુરુદેવ આત્મારામજી મહારાજને વિનંતિ કરી કે આપ ખુશીથી છગનને દીક્ષા આપો. **છગનલાલને પણ મીઠા સ્વરે કહ્યું કે-ભાઇ, ખુશીથી દીક્ષા લે. આપણા કૂળને દીપાવજે. શાસનનો સાચો સુભટ બની શાસનની રક્ષા કરજે. જૈન ધર્મનો ઝંડો ફરકાવજે. પરિષહોને સહન કરી શ્રી ગુરુદેવની ચરણોપાસના કરી આત્મકલ્યાણ કરજે.**

વિ. સં. ૧૯૪૩ના વૈશાખ શુદિ ૧૩ના શુભ દિવસે ઘણી જ ધામધૂમથી ન્યાયામ્ભોનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી (આત્મારામજી) મહારાજે છગનલાલને દીક્ષા આપીને પોતાના પ્રિય શિષ્ય મુનિરાજ શ્રી હર્ષવિજયજી મહારાજના શિષ્ય બનાવી **મુનિ શ્રી વલ્લભવિજયજી** નામ રાખ્યું, કેમકે એઓ પોતે વિનય, બુધ્ધિ, ધર્મભાવના આદિ ગુણોથી સૌને પ્રિય (વલ્લભ) થઇ પડ્યા હતા. આથી અને ભવિષ્યમાં મહદ્ કાર્યો કરી જગતને વલ્લભ થશે એમ જાણીને જ ગુરુદેવે આ સાર્થક નામ રાખ્યું. હવેથી છગનલાલને આપણે મુનિશ્રી વલ્લભવિજયજી મહારાજના નામથી ઓળખીશું. આ દીક્ષા મહોત્સવને હજી સુધી રાધનપુર યાદ કરે છે.

ગુરુસેવા અને વિદ્યાધ્યયન.

મુનિ શ્રી વલ્લભવિજયજી મહારાજ જન્મથી જ સંસ્કારસંપન્ન હોવાથી એમનામાં વિનય, લઘુતા, નમ્રતા, ક્ષમા આદિ શિષ્ય યોગ્ય ગુણો પ્રાપ્ત થઇ ચૂકયા હતા. સમર્થ મહાપુરુષ ન્યાયામ્ભોનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી (આત્મારામજી) મહારાજ જેવા ગુરુદેવની સેવામાં ઓતપ્રોત થવાથી એમનામાં મહાપુરુષને લાયક ગુણો પ્રાપ્ત થવા લાગ્યા અને શ્રી ગુરુદેવની કૃપાથી વ્યાકરણ, કાવ્ય, કોષ, અલંકાર, સાહિત્ય અને પ્રકીર્ણ ગ્રંથ તેમ જ આગમ આદિ તેમ જ સ્વ અને પર શાસ્ત્રોનું અધ્યન કરી વિદ્યાઓ પ્રાપ્ત કરવા લાગ્યા.

શ્રી ગુરુદેવની સાથે પંજાબમાં.

ગુરુકૃપાથી વિદ્વત્તા પ્રાપ્ત કરી શ્રી ગુરુદેવને હરએક કાર્યમાં સહાયક થવા લાગ્યા. ગુરુદેવ પણ પોતાના પ્રિય પ્રશિષ્યની વિદ્વત્તા, કાર્યદક્ષતા વાક્ચાતુર્યતા, સહનશીલતા, વિનય ઇત્યાદિ ગુણોથી પ્રસન્ન થઇ પોતાનો કાર્યભાર એમને સોંપ્યો, અને મુનિ શ્રી વલ્લભવિજયજી મહારાજે પણ ગુરુદેવના સોંપેલા કાર્યભારને બરોબર ઉઠાવી લીધો.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ગુરુવિરહ.

શ્રી ગુરુદેવ વિચરતાં વિચરતાં ઘણા સમય પછી ગુજરાનવાલા પધાર્યા. અહીં ભાવિકો અનેક પ્રકારના શુભ કાર્યો કરવાના મનોરથો સેવી રહ્યા હતા, પણ કોઇને ય સ્વપ્નમાં ખ્યાલ ન હતો કે આ અમારા મનોરથો અમારા મનમાં જ રહી જશે. ભાવિભાવ બનનાર હશે તેથી સં. ૧૯૫૨ના જેઠ શુદ સાતમની મધ્યરાત્રિએ શ્રી ગુરુદેવ શ્રીમદ્ વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજ અચાનક સ્વર્ગે સિધાવી ગયા. આથી જૈન સમાજમાં હાહાકાર મચી ગયો. આપણા ચરિત્રનાયકને ગુરુવિરહનો જે આઘાત થયો તે તો એઓ જ જાણે, પણ જ્ઞાનબલ અને ધૈર્યબલથી એ આઘાતને સમતાભાવે સહન કરી પંજાબ શ્રી સંઘને શાન્તવન આપી, શ્રી ગુરુદેવનું નામ અમર રહે અને પંજાબ શ્રી સંઘની ઉન્નતિ થતી રહે એવી યોજનાઓ ઘડી કાઢી અને શ્રી સંઘની સમક્ષ મૂકી.

યોજનાઓ.

૧. શ્રી ગુરુદેવના નામનો આત્મ સંવત ચલાવવો.

૨. શ્રી ગુરુદેવનું સમાધિ–મંદિર અહિં બનાવવું.

૩. શ્રી ગુરુદેવના નામની પ્રત્યેક ગામમાં શ્રી આત્માનંદ જૈન સભાઓ, પાઠશાળાઓ, કેળવણી સંસ્થાઓ આદિ સંસ્થાપન કરવી.

૪. શ્રી ગુરુદેવના નામનું કોઇપણ પત્ર જૈન સમાજની સેવા માટે પ્રકાશિત કરવું.

૫. પાઇ ફંડ ચાલુ કરવું અને શ્રાવક–શ્રાવિકા-ક્ષેત્રને તેવડે ઉન્નત બનાવવું.

આ યોજનાઓને પંજાબ શ્રી સંઘે સહર્ષ વધાવી લીધી અને બધી અમલમાં મૂકી; શ્રી આત્મ સંવત બરોબર ચાલી રહ્યો છે. ગુજરાંવાલામાં શ્રી ગુરુદેવનું સમાધિ-મંદિર દેવભુવન સમાન શોભી રહ્યું છે અને ઠેર ઠેર શ્રી ગુરુદેવની પ્રતિમા અને ચરણ-પાદુકાઓ સ્થાપન થઇ ચૂકી છે. પંજાબના દરેક ગામ–નગરમાં શ્રી આત્માનંદ સભા, પાઠશાળા, સ્કુલ, લાયબ્રેરી વિગેરે ચાલી રહેલ છે; તેમજ મારવાડ, ગુજરાત, કાઠિયાવાડ, દક્ષિણાદિ પ્રાંતોમાં પણ ગુરુદેવના નામની સંસ્થાઓ ચાલી રહેલ છે. શહેર ભાવનગરમાં તો તરતજ ગુરુદેવના ભક્તોએ તેઓશ્રીના નામની સંસ્થા સ્થાપન કરી, જે અત્યારસુધી ચાલતાં દરેક પ્રકારે ઉન્નતિ પામતી જાય છે. લાહોરથી બાબુ જશવંતરાય જૈને શ્રી આત્માનંદ પત્રિકા કાઢી વર્ષો સુધી સેવા કરી. કમનસીબે પછી બંધ પડી ગઇ. એના પછી શ્રી આત્માનંદ જૈન ટ્રેકટ સોસાયટી–અંબાલામાં સ્થાપન થઇ અને હિંદિમાં સુંદર સુંદર ટ્રેકટો કાઢી હિન્દી ભાષાભાષીઓની સેવા કરી. શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ આદિ માસિકો પ્રગટ થયાં. પાઇ ફંડમાંથી અનેક વિદ્વાનો તૈયાર થયા.

વાદવિવાદ અને ઉપદેશશક્તિ.

શ્રી ગુરુદેવના સ્વર્ગ સિધાવ્યા પછી વાદવિવાદ કરવા આવનાર સાથે ધર્મ સંબંધી વાતચીત કરવી સાધુઓને પઠનપાઠન કરાવવું, શ્રી સંઘની સારસંભાળ લેવી, શ્રી જૈન ધર્મ ઉપરના આક્ષેપોનો રદીયો આપવો વિગેરે સર્વ ભાર આપણા ચરિત્રનાયક ઉપર આવી પડયો. આપણા ચરિત્રનાયક તો પહેલેથી જ ગુરુકૃપાથી તૈયાર થયેલાં હતાં. જે કોઇ વાદવિવાદ કરવા આવે એમને બરોબર રીતસર જવાબ આપી સંતુષ્ટ કરતા. નાભાનરેશ શ્રીમાન

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

હીરાસિંહજી બહાદુરના દરબારમાં સ્થાનકવાસી સાધુ ઉદયચંદજીની સાથે શાસ્ત્રાર્થ કરી, સ્થાનકવાસી મતનો પરાજય કરી, અસલ જૈન ધર્મનો શ્રી ગુરુદેવના નામનો વિજયનો ડંકો વગાડયો. એમની ઉપદેશશક્તિ પણ પ્રભાવશાળી છે–જાદુઈ કામ કરનાર છે. જે માણસ એક વખત વ્યાખ્યાન સાંભળવા આવે તે ફરી બીજે દિવસે આવ્યા સિવાય રહે જ નહિ. આપણા ચરિત્રનાયકના ધર્મોપદેશથી પંજાબ જેવા દેશમાં સેંકડો હિન્દુ મુસલમાનોએ માંસાહારનો પણ ત્યાગ કર્યો છે અને ધર્મોપદેશના પ્રભાવથી અનેક મહાન્ કાર્યો થયા છે તે સમાજને વિદિત છે. ૭૦ વર્ષની ઉંમર થવા છતાં ૧૦–૧૫ માઇલનો વિહાર હિસાબમાં નથી ગણતા. **વંદન હો કોટીશઃ વંદન હો આવા સદ્ગુરુદેવના ચરણમાં.**

મહારાજા નાભા, મહારાજા વડોદરા, મહારાજા નાંદોદ, મહારાજા ઉદેપુર, મહારાજા જેસલમીર, મહારાજા લીંબડી, મહારાજા વઢવાણ, મહારાજા પાલીતાણા, નવાબ સાહેબ પાલણપુર, નવાબ સાહેબ માંગરોલ, નવાબ સાહેબ સચીન, નવાબ સાહેબ રાધનપુર ઇત્યાદિ રાજા–મહારાજાઓ આપણા ચરિત્રનાયકના ધર્મોપદેશામૃતનું પાન કરી પ્રસન્ન થયા અને ઘણી જ પ્રશંસા કરી હતી. આપણા ચરિત્રનાયકે પંજાબ, મારવાડ, ગુજરાત, કાઠિઆવાડ, દક્ષિણ, માલવા, મેવાડ આદિ દેશોમાં કેટલેક સ્થળોએ ઘણા સમયની ભભૂકતી કુસંપરૂપી જ્વાલાઓ ઉપદેશામૃતનો વરસાદ વરસાવી શાંત કરી છે.

મુંબઇ શ્રી મહાવીર વિદ્યાલય જે મશહુર કેળવણીના ઉત્તેજનાર્થે થયેલ સંસ્થા છે તે આચાર્ય મહારાજશ્રીના ઉપદેશને જ આભારી છે.

વિહારભૂમિ.

આપણા ચરિત્રનાયકની વિહારભૂમિ મુખ્ય પંજાબ હોવા છતાં ૧૯૬૫ના વરસે પંજાબથી વિહાર કરી મારવાડ, ગુજરાત, કાઠિઆવાડ આદિ દેશોમાં ૧૩–૧૪ વર્ષ વિચરી મહાન્ સંસ્થાઓ સ્થાપન કરાવી, અનેક જિનાલયોની પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી, ઉપધાન, ઉજમણા કરાવી સં. ૧૯૬૮માં વડોદરા શહેરમાં આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયકમલસૂરિજી મહારાજની અધ્યક્ષતામાં આત્મારામજી મહારાજના સમુદાયના મુનિઓનું મુનિ સંમેલન વિગેરે મહત્ત્વના કાર્યો કરાવી પાછા સં. ૧૯૭૮ માં પંજાબ પધાર્યા. ૧૩–૧૪ વર્ષો સુધી આ તરફના શ્રી સંઘોને લાભ મળ્યો છતાં આપણા ચરિત્રનાયકને પાછા પંજાબ આવવા નહોતા દેતા ત્યારે આપણા ચરિત્રનાયકે પંજાબ જવા માટે પ્રતિજ્ઞા કરી કે જ્યાં સુધી પંજાબના કોઇ શહેરમાં ન પહોંચી જાઉં ત્યાં સુધી આઠ દ્રવ્યથી વધારે વાપરવા નહી અને દરરોજ એકાસણા કરવા. આનું નામ પંજાબ–પ્રેમ, આનું નામ ગુરુપ્રેમ, આનું નામ ગુરુભક્તિ.

આચાર્યપદવી.

પંજાબમાં ગુરુદેવશ્રી આત્મારામજી મહારાજ વિચરતા હતા ત્યારે પંજાબના આગેવાન શ્રાવકોએ એક વખતે અવસર જોઇને ગુરુદેવને વિનંતિ કરી કે–'હે ગુરુદેવ, આપ ચિરાયુ હો પરંતુ જિંદગીનો પણ ભરોસો નથી, તો આપ કૃપા કરીને ફરમાવો કે આપના બાદ અમારી પંજાબની સારસંભાળ કોણ લેશે ?' ગુરુદેવે સ્મિત વદને આપણા ચરિત્રનાયક તરફ આંગળી (દ્દષ્ટિ) કરીને કહ્યું કે–'તુમારી (પંજાબકી) સારસંભાળ વલ્લભ લેવેગા.' શ્રી ગુરુદેવને આપણા ચરિત્રનાયક ઉપર કેટલો પ્રેમ, કેટલી શ્રધ્ધા, કેવું પ્રભાવશાળી વચન ! આજ આપણા ચરિત્રનાયકે તે સાર્થક કર્યું છે. પંજાબમાં જૈનધર્મનો ધ્વજ ફરકાવ્યે

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

છે. પંજાબને ધર્મમય વિશેષ બનાવ્યું છે. ગુજરાનવાલામાં જ્યારે સનાતનીઓએ ખોટો ઝગડો ઊભો કર્યો ત્યારે છેક દિલ્હી પાસે ખીંવાઇ ગામથી સખ્ત ગરમી પડવા છતાં દરરોજ ૨૦ થી ૨૫ માઇલનો વિહાર કરી ગુજરાંવાલે પહોંચ્યા. પગોમાં સોજા આવી ગયા, પગોમાંથી લોહી ટપકવા લાગ્યું પણ આ સાચા ગુરુભક્તે ચૂં કે ચાં કર્યા વિના ગુરુદેવના નામ પર આવા કષ્ટોની પરવા ન કરી. ધન્ય છે, વંદન છે આ સાધુરત્નને !

શ્રી ગુરુદેવ સ્વર્ગે સિધાવ્યા કે પંજાબ શ્રી સંઘે આપણા ચરિત્રનાયકને આચાર્યપદવી આપવા વિનતી કરી આપણા ચરિત્રનાયકે સાફ શબ્દોમાં સંભળાવી દીધું કે સમુદાયમાં મારાથી ઘણા મોટા છે એમને આપો.સાદડીમાં શ્રી જૈન કોન્ફરન્સ પર પરદેશ-દેશાવરોથી એકત્રિત થએલા હજારો ભાવિકોએ આચાર્યપદવી આપવા પ્રયત્ન કર્યો ત્યારે પણ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં ના પાડી દીધી. સાચી ભાવના આખરે સફળ જ થાય છે જેથી સં. ૧૯૮૧ માગશર શુદ પાંચમના દિવસે લાહોર નગરમાં શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગે પંજાબ-મારવાડ-ગુજરાત-કાઠિયાવાડ આદિના પધારેલા હજારો ભાવિકોએ શ્રી ગુરુદેવના સમુદાયના માનનીય અગ્રગણ્ય સાધુમહાત્માઓની પ્રેરણાથી સવારના સાડાસાત વાગે આપણા ચરિત્રનાયકને આચાર્ય પદવીથી વિભૂષિત કરી શ્રી ગુરુદેવના પટ્ટધર સ્થાપન કર્યા. આથી પંજાબ શ્રી સંઘને આનંદનો પાર ન રહ્યો. હવે આપણે આપણા ચરિત્રનાયકને જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરિજી મહારાજ નામથી ઓળખોશું.

ગુરુકુલની સ્થાપના.

આપણા ચરિત્રનાયક જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરિજી મહારાજ ગુરુભૂમિ શ્રી ગુજરાંવાલા પધાર્યા. આચાર્યપદવી લઇ પ્રથમ વાર જ પધારતા હોવાથી ગુજરાંવાલા શ્રી સંઘે તેઓશ્રીનું અપૂર્વ સ્વાગત કર્યું. અને ગુરૂદેવે અત્રે શ્રી ગુરુદેવના સમાધિમંદિર ઉપર શ્રી આત્માનંદ જૈન ગુરુકુલની સ્થાપના કરાવી પોતાની કરેલી ભીષ્મ પ્રતિજ્ઞા પૂરી કરી.

અત્રે સૂચિત કરવું અપ્રાસંગિક નહી ગણાય કે આપણા આચાર્ય મહારાજે સં. ૧૯૭૮ માં જ્યારે હોંશીયારપુરમાં પ્રવેશ કર્યો તે સમયે પંજાબનો સમસ્ત શ્રી સંઘ (હજારો માણસો) એકત્રિત થયો, ત્યારે આચાર્યશ્રીજીએ શ્રી ગુરુદેવના શુભ નામથી એક મહાન્ સંસ્થા સ્થાપન કરવાનો ઉપદેશ આપ્યો. શ્રી સંઘે આ મહામૂલ્ય ઉપદેશને વધાવી લઇ નાણાંનો વરસાદ વરસાવ્યો અને બાઇઓએ ઘરેણાંઓનો વરસાદ વરસાવ્યો. પણ ભાવિ પ્રબલ કે ગમે તે કારણે આ યોજના માટે આચાર્યશ્રીજીએ કરેલી પ્રતિજ્ઞા મિષ્ટાન્ન અને ખાંડ, સાકર, ગોળ, પતાસા વિગેરેનો સદંતર ત્યાગ, ચૌદશ પુનમનો છઠ્ઠ, ૧૨ તિથિ મૌનધારણ કરવું-આ ભીષ્મપ્રતિજ્ઞા ગુજરાંવાલામાં પૂર્ણ થઇ. આચાર્યશ્રીજીને કાર્યમાં તેઓના શિષ્યરત્ન સ્વ. ઉપાધ્યાયજી શ્રી સોહનવિજયજી મહારાજ અને આચાર્યશ્રી વિજયલલિતસૂરિજી મહારજ પંજાબમાં સંસ્થા સ્થાપવાની બાબતમાં ઘણા સહાયક બન્યા.

ગુજરાંવાલાના ચોમાસામાં ઘણો જ લાભ થયો, પરંતુ કમનશીબ એક અતિ દુઃખદ બનાવ એ બની ગયો કે આચાર્યશ્રીના શિષ્યરત્ન અને મારા ગુરુદેવ ઉપા. શ્રી સોહનવિજયજી મહારાજનો અણધાર્યો સ્વર્ગવાસ થઇ ગયો આચાર્યશ્રીજીની એક ભૂજા લોપ થઈ ગઇ. પંજાબ શ્રી સંઘે એક મહાન્ ધર્મપ્રચારક ખોયો. ઉપાધ્યાયજી મહારાજે પંજાબ શ્રી સંઘના સંગઠનરૂપ શ્રી આત્માનંદ જૈન મહાસભાની સ્થાપના કરી હતી.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

મારવાડ તરફ વિહાર.

ચોમાસું પૂર્ણ કરી આપણા ચરિત્રનાયકે મારવાડ તરફ વિહાર કર્યો. મારવાડ, ગુજરાત, કાઠિયાવાડ, દક્ષિણ, માલવા, મેવાડ આદિ દેશોમાં વિચરી અનેક સંસ્થા સ્થાપન પ્રતિષ્ઠાદિ મહત્ત્વનાં કાર્યો કરાવી એઓશ્રીની કૃપાથી સં. ૧૯૯૨ ના ચૈત્ર શુદ ૧ ના શુભ દિવસે વડોદરા શહેરમાં સ્વર્ગસ્થશ્રી ગુરુદેવ ન્યાયાંભોનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી (આત્મારામજી) મહારાજનો જન્મશતાબ્દિ મહોત્સવ સમારોહપૂર્વક ઊજવાયો.

પંજાબમાં શ્રી આત્માનંદ જૈન કોલેજની સ્થાપના.

શ્રી સિધ્ધાચલજી આદિ અનેક તીર્થોની યાત્રા કરી, અમદાવાદમાં મુનિસંમેલનમાં ભાગ લઇ ખંભાતમાં જ્ઞાનભંડારનો ઉધ્ધાર અને પ્રતિષ્ઠા-વિગેરે કાર્યો કરાવી, રાધનપુરમાં દાનવીર રાવસાહેબ શ્રીમાન્ શેઠ કાંતિલાલ ઇશ્વરલાલના તરફથી એઓના મર્હૂમ પિતાશ્રી શેઠ ઇશ્વરલાલ મોરખીઆના સ્મરણાર્થે બોર્ડિંગહાઉસની ઉદ્દઘાટન ક્રિયા સમયે પધારી, પાટણમાં પ્રવર્ત્તકજી મહારાજ આદિને મળી, શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય જ્ઞાનમંદિર માટે ઉપદેશ આપી, નકકી કરાવી, ઉમેદપુર, શ્રી પાર્શ્વનાથ જૈન ઉમેદ બાલાશ્રમમાં અંજનશલાકાદિ કાર્યો કરાવી, ઘણે ઠેકાણે સંપ કરાવી સં. ૧૯૯૪ ના જેઠ વદ ૭ તા. ૨૦-૬-૩૯ ના શુભ દિવસે ઘણીજ ધામધૂમથી અંબાલા શહેરમાં પ્રવેશ કર્યો, અને અમદાવાદનિવાસી શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીના પ્રમુખ શેઠ કસ્તૂરભાઇ લાલભાઇના અધ્યક્ષપણા નીચે આચાર્યશ્રીજીના સમક્ષ શ્રી **આત્માનંદ જૈન કોલેજ**ની ઉદ્દઘાટન ક્રિયા અંબાલા શહેરમાં કરી અને દાનવીર રાવસાહેબ શેઠ કાંતિલાલ ઇશ્વરલાલ, શેઠ રતીલાલ વાડીલાલ, શેઠ સેવંતીલાલ બકોરદાસ આદિના શુભ હસ્તે શ્રી આત્માનંદ જૈન લાઇબ્રેરી આદિ સંસ્થાઓનું ઉદ્દઘાટન થયું.

વલ્લભ દીક્ષાર્ધ શતાબ્દિ.

અષાડ શુદ ૯ તા. ૨૨-૬-૩૯ ના દિવસે દાનવીર શેઠ મોતીલાલ મૂળજીભાઇના સુપુત્ર શેઠ સકરચંદની અધ્યક્ષતામાં આપણા ચરિત્રનાયકને દીક્ષા લીધાને ૫૦ વર્ષ પૂરા થયા હોવાથી એની ખુશાલીમાં વલ્લભ દીક્ષાર્ધ શતાબ્દિ મહોત્સવ ઊજવાયો. ચોમાસું પણ અંબાલામાં થયું.

પ્રતિષ્ઠાઓ.

અંબાલાથી વિહાર કરી અંબાલા છાવણી પધાર્યા. શેઠ શીબામલજી આદિ અત્રેથી સાઢૌરા પધાર્યા. ત્યાં માગશર શુદ ૧૦ ની પ્રતિષ્ઠા કરાવી ગામાનુગામ વિચરતા બડૌત પધાર્યા (જીલ્લા મેરઠ). અત્રે ગુરૂજીના સદુપદેશથી નવીન શ્રાવકો અને દહેરાસર ઉપાશ્રયાદિ બનેલાં. ત્યાં સં. ૧૯૯૫ના માહ સુદ સાતમે પ્રતિષ્ઠા કરાવી કે જ્યાં મહોત્સવ પ્રસંગે શ્રી આત્મવલ્લભ નગરની સુંદર રચના કરવામાં આવી હતી. અહીં જ વ્યાખ્યાનો, પૂજાઓ વિગેરે કાર્યો થયા હતા. અહીંથી વિહાર કરી બીનોલી, સરધના, મેરઠ, શ્રી હસ્તિનાપુર આદિ થઇ પાછા અંબાલા પધાર્યા.

રાયકોટ.

અંબાલાથી વિહાર કરી પતીઆલા, સજાણાદિમાં ધર્મોપદેશામૃતનું પાન કરાવતા સુનામ પધાર્યા. રાયકોટના લગભગ ૨૦૦ અજૈન સદ્દગૃહસ્થોની સહીઓ સાથે આવેલ વિનંતિપત્ર તરફ વિચાર કરી માલેરકોટલા પધાર્યા. માલેરકોટલામાં શ્રી સંઘમાં કુસંપ હતો તે દૂર થયો અને શ્રી આત્માનંદ જૈન હાઇસ્કુલને માટે ટીપ થઇ. અત્રે હિન્દુ

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

મુસલમાનોનો ઝઘડો ચાલતો હતો તે મટાડવા આચાર્યશ્રીજીએ ઉપદેશ આપ્યો, જેથી આખા નગરમાં યશોગાથાઓ ગવાવા લાગી, અને નવાબ સાહેબ બહાદુર પણ આ વાત સાંભળી ઘણા ખુશી થયા અને ચૌમાસું અત્રે કરવા વિનંતિ કરાવી. 'અહમદગઢની મંડી આદિ થઈ જેઠ શુદ ૬ તા. ૨૪-૬-૩૯ બુધવારના શુભ મુહૂર્તે રાયકોટમાં જ ઘણી જ ધામધૂમથી પ્રવેશ થયો. સેવા પૂજા માટે શ્રી જિનમંદિર બંધાવવા ઉપદેશ આપ્યો અને તે માટે કામ ચાલ્યું. ચૌમાસુ પણ અત્રે જ સાનંદ થયું. શ્રી જિનમંદિરનું ખાંતમુહૂર્ત હુશીઆરપુરનિવાસી લાલા રોશનલાલજીના સુપુત્ર પાર્શ્વદાસના હાથે કારતક (પંજાબી માગશર) વદિ પડવા સં. ૧૯૯૬ તા. ૨૭-૧૧-૩૯ સોમવારના શુભ દિવસે થયું.

ગુજરાંવાલા.

વદિ પાંચમના રાયકોટથી વિહાર કરી લુધીઆના પધાર્યા. ત્યાં સ્કુલ માટે સારી મદદ થઈ હતી. ત્યાંથી હોશીયારપુર પધાર્યા. અત્રેથી લાલા નાનકચંદજી નાહરે શ્રી કાંગડા તીર્થનો છ'રી પાળતો સંઘ કાઢ્યો. યાત્રા કરી વળતાં હોશીઆરપુર થઈ જાલંધર, જંડીઆલા, અમૃતસર, લાહોર, મુરદગી, મંડી થઈ ૧૯૯૬ વૈશાખ વદિ ૧૦ના શુભ દિવસે ગુજરાંવાલા પધાર્યા. દરેક સ્થળે આચાર્ય મહારાજનો ઘણા જ ઉત્સાહપૂર્વક સત્કાર થયો હતો. લાહોરમાં ડો. એલ. સી. જૈન. એમ. એ. પી. એમ. ડી.ની અધ્યક્ષતામાં દિગમ્બર બંધુઓએ પણ સત્કાર કરી માનપત્ર સમર્પણ કર્યું. ૧૫-૧૬ વર્ષ પછી આચાર્યશ્રીજી પધારતા હોવાથી આચાર્યશ્રીજીનો ઘણા જ ભાવપૂર્વક અપૂર્વ સત્કાર થયો. આચાર્યશ્રીજી પરિવાર સહિત પ્રથમ સમાધિમંદિર પધારી શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીના દર્શન કરી સ્વર્ગવાસી ગુરુદેવના ચરણમાં વંદન કરી ખાસ તૈયાર કરેલ વિશાળ મંડપમાં પધાર્યા. ડો. એલ. સી. જૈન. એમ. એ. પી. એચ. ડી ઝંડાની વિધિ કરી હતી. ખાસ લાહોરથી આવેલ હવાઈજહાજે આચાર્યશ્રીજીની પધરામણીની વધાઈના પ્રેમફ્લેટનો વરસાદ વરસાવ્યો હતો. સૌથી પ્રથમ ગુજરાંવાલા મ્યુનિસિપાલિટિએ આચાર્યશ્રીજીના કરકમલોમાં અભિનંદન પત્ર અર્પણ કર્યું. ગુજરાંવાલા શ્રી સંઘ, આત્માનંદ જૈન ગુરુકુળ-ગ્રેઈન મરચંટ એસોસીએશન-કસેરા એસોસીએશન-શરાફ એસોસીએશન-મનઆરી જનરલ મરચંટ એસોસીએશન વિગેરે દસ બાર જૈન અજૈન સંસ્થાઓએ અભિનંદન પત્રો સમર્પણ કર્યા અને આચાર્યશ્રીજી આદિના ભાષણો થયા.

મ્યુનિસિપાલિટિ તરફથી અભિનંદન પત્ર આપણા ચરિત્રનાયકને મલ્યું. ત્યારબાદ વરઘોડાની સાથે નગરપ્રવેશ કરાવ્યો. દોઢ વાગે શ્રી આત્માનંદ જૈન ઉપાશ્રયે પધારી માંગલિક ફરમાવ્યું. ચોમાસું પણ અત્રે જ થયું. ચોમાસામાં અનહદ ઉપકાર થયો. ઘણા માસાંહારીઓએ માંસાહાર, દારુ વિગેરેનો ત્યાગ કર્યો. ભાવિ આત્માઓએ સજોડે ચતુર્થવ્રત ઉચ્ચારણ કર્યું. અપૂર્વ વાત એ થઈ કે પંજાબમાં માંસાહારીઓનો વધારે જોર હોવા છતાં આચાર્યશ્રીજીના ઉપદેશથી-પ્રભાવકપણાથી મુસલમાન બંધુઓએ સંવત્સરી ભા. શુ. ૪ ગુરુવારે આખા શહેરના કતલખાના અને કસાઈઓની દુકાનો બંધ રખાવી જીવોને અભયદાન આપ્યું.

મારવાડમાં બામણવાડજી તીર્થ ઉપર નવપદારાધકના પ્રસંગે દેશદેશાવરોના મળેલા ૨૫ હજાર માણસોએ આપણા ચરિત્રનાયકને **અજ્ઞાનતિમિરતરણિ-કલિકાલકલ્પતરુનું** બિરુદ સમર્પણ કરી પોતાની કૃતજ્ઞતા બતાવી હતી.

સુજ્ઞ વાંચકો, ટૂંકમાં આટલું કહી વિરમીશ કે

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ન્યાયાંભોનિધિ આચાર્ય શ્રીમદ્વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી (આત્મારામજી) મહારાજ પોતાને (પંજાબ શ્રી સંઘને) આવા પ્રતાપશાળી સમર્થ ધર્મપ્રભાવક અને વિદ્વાન મહાત્મા અર્પી ગયેલ હોવાથી શ્રી સંઘને આ વાતનું ગૌરવ છે, અભિમાન છે. પંજાબ શ્રી સંઘ ગુરુદેવ ન્યાયાંભોનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયાનંદસૂરીશ્વરજીને માને છે; પૂજે છે અને એઓશ્રીજીની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તે છે.

ચરિત્રનાયક આચાર્યમહારાજે કેળવણીની જે જે સંસ્થાઓ ઉપદેશદ્વારા સ્થપાવી છે તે નીચે મુજબ છે.

૧ શ્રી આત્માનંદ જૈન ગુરુકૂળ, ગુજરાંવાલા
૨ ,, ,, ,, કન્યાશાળા, ,,
૩ ,, ,, ,, સ્કુલ, ,,
૪ શ્રી આત્માનંદ જૈન લાયબ્રેરી, અમૃતસર
૫ ,, ,, ,, મીડલસ્કુલ, જંડીઆલાગુરૂ
૬ ,, ,, ,, ,, હોશીઆરપુર
૭ ,, ,, ,, ,, લુધીઆણા
૮ ,, ,, ,, કૉલેજ, અંબાલા શહેર
૯ ,, ,, ,, હાઇસ્કુલ–મીડલસ્કુલ, ,,
૧૦ ,, ,, ,, કન્યાપાઠશાળા, ,,
૧૧ ,, ,, ,, લાયબ્રેરી, ,,
૧૨ ,, ,, ,, હાઇસ્કુલ, માલેરકોટલા
૧૩ ,, ,, ,, વિદ્યાલય, સાદડી (મારવાડ)
૧૪ ,, પાર્શ્વનાથ જૈન વિદ્યાલય, વરકાણા ,,
૧૫ ,, મહાવીર જૈન વિદ્યાલય, મુંબાઇ
૧૬ ,, આત્માનંદ જૈન ઔષધાલય, વેરાવળ
૧૭ ,, આત્મવલ્લભ જૈન કેલવણી ફંડ, પાલણપુર
૧૮ ,, આત્માનંદ જૈન લાયબ્રેરી, પુના
૧૯ ,, ,, ,, ,, જુનાગઢ
૨૦ ,, ,, ,, વનિતાવિશ્રામ, સુરત

વિગેરે વિગેરે અનેક મહાન્ સંસ્થા સ્થાપન કરાવી કેળવણીનો ખૂબ પ્રચાર કર્યો છે.

શ્રી તીર્થોના સંઘો.

ધાર્મિક સંસ્કાર દૃઢ રાખવા માટે અને દર્શન (સમ્યક્ત્વ)શુદ્ધિ માટે શ્રી તીર્થોના મોટા મોટા સંઘો પણ કઢાવ્યા છે, અને સંઘોની સાથે તીર્થયાત્રાઓ કરી છે. અનેક સ્થળે પ્રતિષ્ઠાઓ, ઉપધાનો ઉદ્યાપનો કરાવી શાસનોન્નતિ કરાવી છે.

૧ રાધનપુરનિવાસી દાનવીર શેઠ મોતીલાલ મૂળજીભાઇએ શ્રી સિદ્ધાચલજી તીર્થનો સંઘ કાઢયો તેમાં

૨ વડોદરાનિવાસી શેઠ ખીમચંદ દીપચંદે કાવી–ગંધારનો સંઘ કાઢયો તેમાં

૩ શિવગંજનિવાસી શેઠ ગોમરાજજી ફતેહચંદ શ્રી કેશરીયાનાથજીનો સંઘ કાઢયો તેમાં

૪ ફલોદિનિવાસી શેઠ પાંચુલાલજી વૈદે જેસલમેરનો સંઘ કાઢયો તેમાં

૫ અમદાવાદનિવાસી મણી બ્હેને (સ્વર્ગસ્થ શેઠ સાક્ષર ડાહ્યાભાઇ ધોળશાજી ઝવેરીની વિધવા પત્ની) નરોડાનો સંઘ કાઢયો તેમાં

૬ હુશીયારપુરનિવાસી લાલા હીરાલાલ તથા નાનકચંદજી નાહરે શ્રી કાંગડા તીર્થનો સંઘ કાઢયો તેમાં

વિગેરે વિગેરેમાં સાથે પધાર્યા હતા.

પંજાબ ઉપરાંત મુંબઇ, સુરત, પાલણપુર, કરચલીયા, ડભોઇ, ચેવલા, આકોલા, ખંભાત, વિગેરે સ્થળોએ પ્રતિષ્ઠા, જંડીઆલા, બીનોલી, અને ઉમેદપુરમાં અંજનશલાકા કરાવી છે, અનેક ગામોએ ઉપધાન તપ પણ કરાવ્યા છે.

ઉપસંહાર.

જૈનભાનુ, ભીમજ્ઞાન, ત્રિંશિકા આદિ ગ્રંથો રચી,

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

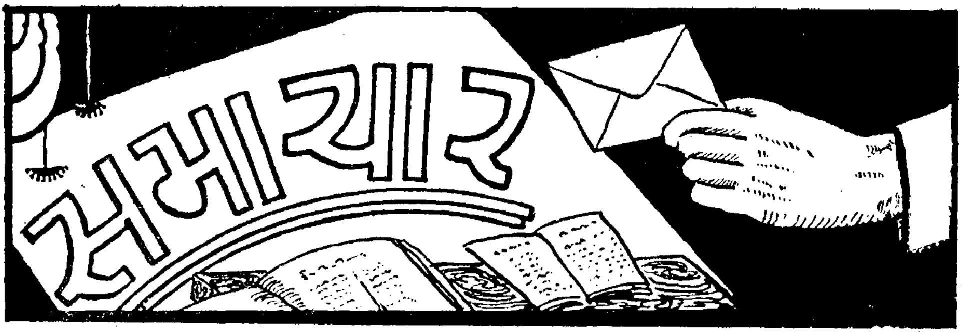

શ્રી હીરવિજયસૂરીશ્વરજી મહારાજની જયંતિ અને ગુજરાનવાલામાં ૧૫૦ કતલખાના બંધ.

ભા. શુ. ૧૧ તા. ૧૨–૯–૪૦ ગુરુવારે ગુજરાંવાલા (પંજાબ) માં જગદ્‌ગુરુદેવશ્રી વિજયહીરસૂરીશ્વરજી મહારાજની જયંતિ લાલા **નિરંજનદાસ** બગ્ગા એડવોકેટની અધ્યક્ષતામાં સમારોહપૂર્વક ઊજવવામાં આવી હતી.

શ્રી જગદ્‌ગુરુદેવની મનોહર છબી ઉચ્ચાસન પર બિરાજમાન કરવામાં આવી હતી. સાડાસાત વાગે સભાની શરૂઆત થતાં આચાર્યશ્રી વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજે પ્રથમ મંગળાચરણ કર્યું.

શ્રી આત્માનંદ જૈન ગુરુકુળના વિદ્યાર્થી અને વર્તમાનમાં અધ્યાપક લાલા પૃથ્વીરાજજી એમ. એ. તથા પંડિત સરસ્વતીનાથજી, પંડિત હંસરાજજી, લાલા બિહારીલાલજી બગ્ગા, લાલા હજુરીમલજી માધુરી, લાલા હરનામનાથજી બગ્ગા આદિએ શ્રી જગદ્‌ગુરુદેવના જીવન ઉપર સુંદર વિવેચનો કર્યાં હતા.

દિલ્હીથી ખાસ આવેલ આચાર્ય ચંદ્રશેખર શાસ્ત્રીજીએ પણ કેટલુંક વિવેચન કર્યું હતું.

અધ્યક્ષ લાલા નિરંજનદાસ એડવોકેટે મનનીય ભાવવાહી ભાષણ આપી સભાને મુગ્ધ કરી દીધી હતી. લાલા શાદીલાલ અને લાલા દેવરાજના મનોહર ભજનોએ જનતાના ચિત્ત આકર્ષી લીધા હતા.

આચાર્યશ્રીજીએ વ્યાખ્યાનપીઠ ઉપરથી જયંત્તિનાયકના વિષયમાં પ્રભાવશાલી વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. સંવત્સરીના દિવસે કસાઇ લોકોએ કતલખાનું અને શહેરની તમામ દુકાનો (લગભગ ૧૫૦ દુકાનો) બંધ રાખી. ઝાટકાવાળાઓ (શીખ કસાઇઓ) એ કામ બંધ રાખ્યું તે બદલ આભાર માનતો એક ઠરાવ કરવામાં આવ્યો.

ઠરાવ.

તા. ૫–૯–૪૦ ભા. શુ. ૪ ગુરુવારે શ્રી શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક જૈનોના સંવત્સરી જેવા ધાર્મિક દિવસને માન આપી મુસલમાન ભાઇઓએ (કસાઇઓએ) જે ઉદાર અને હમદર્દી (સહાનુભૂતિ) થી જીવહત્યા બીલકુલ બંધ રાખી, અને ઝાટકાવાળાઓએ (શીખ કસાઇઓએ) આ કામ બંધ રાખ્યું

પંચપરમેષ્ઠી બ્રહ્મચર્યાદિ અનેક પૂજાઓ રચી સાહિત્યની સેવા પણ કરી છે. અંતમાં એ જ શુભ ભાવના કે આપણા ચરિત્રનાયક અમર રહે, શાસનોન્નતિના કાર્યો કરતા રહે અને એમના દેદીપ્યમાન પ્રકાશથી ભારતવર્ષીય સમસ્ત શ્રી જૈનસંઘ તરફથી ઘણી મહદ્ સંસ્થાઓ સ્થાપન થાય, જિનશાસનોન્નતિ–ધર્મપ્રભાવનાના મહદ્ કાર્યો થાય–ઘણા મુમુક્ષુઓ દીક્ષા લઇ આત્મકલ્યાણ કરનારા થાય અને સમસ્ત શ્રીસંઘ કલ્યાણ સાધે–એ જ પરમાત્મા પ્રત્યે અંતિમ પ્રાર્થના.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

તે બદલ આ સભા તેઓનો આભાર માને છે, અને ખાંસાહેબ આત્તામમહમદ સાહેબ એડવોકેટ, શેખ ગુલામરસુલ સાહેબ ઓનરરી માજીસ્ટ્રેટ આદિ કે જેઓએ લાગણીભરી સહાયતા આપી છે, અતઃ એઓને ધન્યવાદ આપે છે.

હિન્દુ, મુસલમાન આદિ સેંકડો ગરિબોને શીરાનું જમણ આપવામાં આવ્યું. (મળેલું)

ખંભાતમાં જયંતિ મહોત્સવ.

આચાર્યશ્રી સાગરચંદ્રસુરીશ્વરજી મહારાજની પ્રથમ જયંતિ ભાદરવા વદ ૪ના સવારે મહારાજ શ્રી પ્રસાદચંદજીના પ્રમુખસ્થાને ઉજવવામાં આવી હતી. આ વખતે મહારાજ શ્રી વૃદ્ધિચંદજી, માસ્તર દીપચંદભાઇ, શ્રી વાડીલાલ જેઠાલાલ, શ્રી પુંડરીકલાલ ચોકસીના આજના જયંતિનાયકને લગતા વિવેચનો થયા. બાદ પ્રમુખસ્થાનેથી મહારાજશ્રી પ્રસાદચંદજીએ વિગતવાર જીવનચરિત્ર સંભળાવ્યું હતું. (મળેલું)

આચાર્ય શ્રીમદ્વિજયકમળસૂરીશ્વરજી મહારાજની જયંતિ.

આસો શુદિ ૧૦ ગુરુવાર તા. ૧૦ ૧૦–૪૦ના રોજ આચાર્ય મહારાજશ્રીની સ્વર્ગવાસતિથિ હોવાથી શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા ભાવનગર તરફથી જયંતિ ઉજવવામાં આવી હતી. સવારમાં શ્રી મોટા જિનાલયમાં શ્રી નવપદજીની પૂજા ભાવનાપૂર્વક ભણાવવામાં આવી હતી અને બપોરના સભાસદોનું સ્વામીવાત્સલ્ય કરવામાં આવ્યું હતું.

શ્રી વિજયવલ્લભાંક (છપાયછે)

પૂજ્યપાદ આચાર્ય મહારાજ **શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજનો** કાર્તિક શુદિ ૨ તા. ૧ નવેમ્બરના શુભ દિવસે જન્મદિવસ ગુજરાંવાલાદિ શહેરોમાં ઉજવાશે. આની ખુશાલીમાં 'સેવક' ઉર્દુ પત્રના અધિપતિનો વિજયવલ્લભાંક ઘણો જ આકર્ષક અને તે હિન્દી, અંગ્રેજી, ઉર્દુ વિદ્વાનોના લેખોથી પૂર્ણ હશે. આચાર્યશ્રીજીના ત્રિરંગી ફોટાઓ અને બીજા પણ ફોટાઓ ઉપરાંત શાંતમૂર્તિ શ્રી બુદ્ધિવિજયજી (બુટેરાયજી)મહારાજ, ન્યાયાંભોનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજ, શ્રી લક્ષ્મીવિજયજી મહારાજ, શ્રી હર્ષવિજયજી મહારાજ, પ્રવર્ત્તક શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજ વિગેરેના પણ સુંદર ફોટાઓ હશે. આ અંક દળદાર અને સારા સફાઇદા કાગળોમાં હશે. ખર્ચ અધિક આવવા છતાં પ્રચારાર્થે કેવળ ચાર આના કિંમત રાખવામાં આવી છે.

મંગાવનારે નીચેના સરનામે લખવું.

શ્રી વિજયાનંદ જૈન શ્વેતાંબર કમિટી,
સેક્રેટરી, **શ્રીયુત્ લાલા રિખભદાસ જૈન,**
ગુજરાંવાલા (પંજાબ)

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

સ્વીકાર અને સમાલોચના.

૧. શ્રી જિનપ્રભસૂરિ અને સૂલતાન મહમદ
લેખક:—પં. લાલચંદ ભગવાનદાસ ગાંધી
પ્રકાશક:-**શ્રી જિનહરિસાગર જ્ઞાનભંડાર**
લોહાવટ (મારવાડ) શ્રી સુખસાગર બિન્દુ ગ્રંથમાળાનું આ છત્રીશમું પુસ્તક છે. શ્રી અકબર બાદશાહની અઢીસે વર્ષ પૂર્વે લગભગ ચૌદમા સૈકામાં થયેલ પરમ પ્રભાવક શ્રી જિનપ્રભસૂરિએ તે વખતના બાદશાહ સુલતાન મહમદ ઉપર પાડેલ અજબ પ્રભાવનો આ ઐતિહાસિક લેખ વિસ્તારપૂર્ણ ટીપ્પણ ટીકા સાથે પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે. પંડિત લાલચંદ ભગવાનદાસના આ સાહિત્યના ઊંડા અભ્યાસના અનુભવે લખાયેલ હોવાથી જૈન ઇતિહાસ સાહિત્યમાં એક ઉમેરો થયો ગણાય. આ ગ્રંથમાં તેની સંકલના યોગ્ય રીતે થએલ જોવામાં આવે છે. લેખક મહાશય જણાવે છે તેમ આ ઐતિહાસિક લેખ નવીન સ્વરૂપમાં પ્રકાશમાં આવી શકયો તેનો સુયશ ઇતિહાસપ્રેમી શ્રી જિનહરિસાગરસૂરિ મહારાજ કે જેઓ પૂજ્ય પૂર્વાચાર્યના ઇતિહાસસંશોધન અને પ્રકાશન કાર્યમાં અસાધારણ ઉત્કંઠા ધરાવે છે એમ આ લઘુ ગ્રંથ તપાસતાં માલૂમ પડે છે. આવા પ્રભાવક આચાર્યોના જૈનશાસનની પ્રભાવનાના ઐતિહાસિક લેખો વિશેષ પ્રગટ થાય એમ અમે પણ ઇચ્છીએ છીએ. કિંમત આઠ આના.

૨. સુભાષિત પદ્ય રત્નાકર (ભાગ ચોથો) સં. મુનિરાજ **શ્રી વિશાલવિજયજી** મહારાજ. શ્રી વિજયધર્મસૂરિ જૈન ગ્રંથમાળા પુષ્પ ૫૨. પ્રકાશક દીપચંદજી બાંઠીયા, મંત્રી શ્રી વિજયધર્મસૂરિ જૈન ગ્રંથમાળા-છોટાશરાફા-ઉજ્જન.

શ્રીમાન્ વિજયધર્મસૂરીશ્વરજી મહારાજનો સમુદાય વિદ્વાન હોવાથી અનેક ગ્રંથો ગુરુમહારાજની સંસ્થાઓ તરફથી તેઓશ્રીના સ્મરણાર્થે લખી પ્રકાશિત કરાવે છે. આ ગ્રંથના સંપાદક ગુરુરાજ શ્રીના પ્રશિષ્ય છે. આ વિષયનો આ ચોથો ભાગ છે. દરેક ભાગો ઉપદેશકો અને સામાન્ય મનુષ્યો તેનો લાભ લઇ શકે તેવાં છે. વક્તા તેમજ વ્યાખ્યાનકર્તાને પણ ઉપયોગી બનેલ છે. જુદા જુદા વિષયો ઉપર સંસ્કૃત શ્લોક પ્રથમ આપી તેની નીચે તે શેમાંથી લીધેલ છે તે ગ્રંથના નામ સાથે ગુજરાતી સરલ અર્થ આપવામાં આવ્યો છે. આ ગ્રંથના દરેક ભાગ વાંચવા જેવા છે. લેખક મહાત્માએ પોતાના દાદાગુરુ તથા ગુરુશ્રી જયંતવિજયજી મહારાજના ફોટા આપી ગુરુભક્તિ દર્શાવી છે. પ્રકાશકે સંપાદક મહારાજશ્રીનો પણ ફોટો આપી બાઇડીંગ ટાઇપ વગેરેથી સુંદર ગ્રંથ પ્રકટ કર્યો છે. કિંમત સવા રૂપીયો.

૩. જીવન પાઠોપનિષત્—(અષ્ટપદી–શતકમ્) સ્વકૃત ગુજરાતી અનુવાદ સહિત. રચયિતા ન્યાયવિશારદ–ન્યાયતીર્થ મુનિરાજશ્રી **ન્યાયવિજયજી** મહારાજ. આ ગ્રંથમાં આપેલી અષ્ટપદી–આઠ સૂત્રો સર્વજનમાન્ય વાંચતા જણાય છે. જિંદગીમાં નિરંતર મનન કરવા લાયક છે. જો તે તત્ત્વોને જીવનમાં ઉતારે તો રચનાર મહાત્માના લખવા–કહેવા પ્રમાણે દુનિયામાં દેખાતી ધાર્મિક સંકુચિત દૃષ્ટિ મટી જતાં જનસમાજમાં સામનસ્યની મનોરમ સુગંધ પ્રસરતા મનુષ્યભૂમિ સુંદર સ્વર્ગભૂમિ બની જાય એ ચોકસ છે. આ ગ્રંથમાં જે અષ્ટપદી–પ્રમાણિકતા, ઉદ્યમ, સ્વાશ્રયીપણું, પરોપકાર, સંયમ–શક્તિ, સેવા અને સંઘટન એ આઠ પદો જીવનસૂત્રોનું સંસ્કૃત ભાષામાં પદ્યરચના કરી ગુજરાતી અંગ્રેજી અનુવાદો ટુંકાણમાં સરલ અને બહુ જ સાદી ભાષામાં આપેલા હોવાથી બાળજીવો પણ સમજી શકે તેવું છે. મુનિરાજશ્રી ન્યાયવિજયજી પ્રખર વિદ્વાન, અભ્યાસી ને ઉદાર વિચારવાળા મુનિરાજ છે. તેમની એકેએક કૃતિ વિદ્વત્તાપૂર્ણ પ્રકટ થાય છે. આ ગ્રંથ લઘુ હોવા છતાં મનુષ્ય જીવનમાં તેના એકેએક સૂત્ર મનનીય અને ગ્રહણ કરવા જેવા છે. કોઇ પણ મનુષ્ય આ લઘુ પુસ્તિકાના વાચનમનનનો લાભ લે તેમ ઇચ્છીએ છીએ. પ્રકાશક ફૂલચંદ અમથાલાલ જામખંભાળીયું.

(બાકીના ગ્રંથોની સમાલોચના હવે પછી)

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ભાઈ ભાણજી ગુલાબચંદનો સ્વર્ગવાસ.

ભાઇ ભાણજી માત્ર એક જ દિવસની બિમારીથી ગોંડલ શહેરમાં ૫૮ વર્ષની ઉમરે ભાદરવા શુદિ ૧૪ના રોજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે. તેઓ માયાળુ, મિલનસાર, શ્રદ્ધાવાન બંધુ હતા. ભાવનગરના મૂળ વતની હોવા છતાં, ગોંડલ રાજ્ય રેલ્વેની નોકરીમાં ઘણા વર્ષોથી જોડાયા હતા. ત્યાંના રેલ્વે અધિકારીઓનો ચાહ પણ સારો મેળવ્યો હતો. ઘણા વર્ષોથી આ સભામાં સભ્ય હતા. તેઓના સ્વર્ગવાસથી એક યોગ્ય સભાસદની ખોટ પડી છે. તેઓના સુપત્ની તથા સુપુત્રોને દિલાસો દેવા સાથે તેમના પવિત્ર આત્માને અનંત શાંતિ પ્રાપ્ત થાઓ તેમ ઇચ્છીએ છીએ.

શ્રી વીશ સ્થાનક તપ પૂજા (અર્થ સાથે)

(વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન તથા મંડળ સહિત)

વિસ્તારપૂર્વક વિધિવિધાન, નોટ, ચૈત્યવંદન, સ્તવનો, મંડળો વગેરે અને સાદી સરલ ગુજરાતી ભાષામાં અર્થ સહિત અમોએ પ્રગટ કરેલ છે. વીશ સ્થાનક તપ એ તીર્થંકરનામકર્મ ઉપાર્જન કરાવનાર મહાન્ તપ છે. તેનું આરાધન કરનાર બહેન તથા બંધુઓ માટે આ ગ્રંથ અતિ મહત્વનો અને ઉપયોગી છે. શ્રી વીશ સ્થાનક તપનું મંડળ છે તેમ કોઇ અત્યાર સુધી જાણતું નહોતું, છતાં અમોએ ઘણી જ શોધખોળ કરી પ્રાચીન ઘણી જ જુની તાડપત્રની પ્રત ઉપરથી મોટો ખર્ચ કરી ફોટો-બ્લોક કરાવી તે મંડળ છપાવી આ બુકમાં દાખલ કરેલ છે. આ એક અમૂલ્ય (મંડળ) નવીન વસ્તુ જિનાલય, ઉપાશ્રય, જ્ઞાનભંડાર, લાઇબ્રેરી અને ઘરમાં રાખી પ્રાતઃકાળમાં દર્શન કરવા લાયક સુંદર ચીજ છે.

ઊંચા કાગળો ઉપર સુંદર ગુજરાતી ટાઇપમાં છપાવી સુશોભિત બાઇન્ડીંગથી અલંકૃત કરવામાં આવેલ છે, છતાં કિંમત બાર આના માત્ર રાખવામાં આવેલી છે. પોસ્ટેજ અલગ.

શ્રી મહાવીર જીવનચરિત્ર.

(શ્રી ગુણચંદ્રગણિકૃત)

બાર હજાર શ્લોક પ્રમાણ, મૂળ પ્રાકૃત ભાષામાં, વિસ્તારપૂર્વક સુંદર શૈલીમાં, આગમો અને પૂર્વાચાર્યોરચિત અનેક ગ્રંથોમાંથી દોહન કરી શ્રી ગુણચંદ્ર ગણિએ સં. ૧૧૩૯ ની સાલમાં રચેલો આ ગ્રંથ, તેનું સરળ અને ગુજરાતી ભાષાંતર કરી શ્રી મહાવીર જીવનના અમુક પ્રસંગોના ચિત્રોયુક્ત સુંદર અક્ષરોમાં પાકા કપડાના સુશોભિત બાઇન્ડીંગથી તૈયાર કરી પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે.

અત્યાર સુધીમાં પ્રકટ થયેલ શ્રી મહાવીર ચરિત્રો કરતાં વધારે વિસ્તારવાળો, જીવનના અનેક નહિ પ્રકટ થયેલ જાણવા જેવા પ્રસંગો, પ્રભુના પાંચે કલ્યાણકો, પ્રભુના સત્તાવીશ ભવોના વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન અને છેવટે પ્રભુએ સ્થળે સ્થળે આપેલ વિવિધ વિષયો ઉપર બોધદાયક દેશનાઓનો સમાવેશ આ ગ્રંથમાં કરવામાં આવેલ છે. કિંમત રૂા. ૩-૦-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

લખોઃ—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા—ભાવનગર.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

Reg. No. B. 431.

નીચેના પ્રાકૃત-સંસ્કૃત ગ્રંથોની ઘણી અલ્પ નકલો જ સિલ્લિકે છે, જેથી જલદી મંગાવવા સૂચના છે.

(૧) વસુદેવ હિંડિ પ્રથમ ભાગ રૂ. ૩-૮-૦
(૨) ,, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૩-૮-૦
(૩) બૃહત્કલ્પસૂત્ર ભા. ૧ લો રૂ. ૪-૦-૦
(૪) ,, ભા. ૨ જો રૂ. ૬-૦-૦
(૫) બૃહત્કલ્પસૂત્ર ભા. ૩ જો રૂ. ૫-૮-૦
(૬) ,, ભા. ૪ થો રૂ. ૬-૪-૦
(૭) ,, ભા. ૫ મો રૂ. ૫ ૦-૦
(૮) શ્રી દેવેન્દ્રસૂરિકૃત ચાર કર્મગ્રંથ રૂ. ૨-૦-૦
(૯) ત્રિષષ્ઠિશલાકા પુરુષ ચરિત્ર પર્વ ૧ લું પ્રતાકારે તથા બુકાકારે રૂ. ૧-૮-૦

ગુજરાતી ગ્રંથો.

નીચેના ગુજરાતી ભાષાના કથાના સુંદર પુસ્તકો પણ સિલિકે ઓછા છે. વાંચવાથી આહ્લાદ ઉત્પન્ન કરે તેવા છે. મનુષ્ય સંસ્કારી, ચારિત્રવાન બનતાં આત્મકલ્યાણ સાધી શકે છે. મંગાવી ખાત્રી કરો. બધા પુસ્તકો સુંદર અક્ષરોમાં સુશોભિત કપડાંના પાકા બાઇન્ડીંગથી અલંકૃત અને કેટલાક તો સુંદર ચિત્રો સહિત છે.

(૧) શ્રી ચંપકમાળા ચરિત્ર રૂ. ૦-૮-૦
(૨) શ્રી સમ્યક્ત્વ કૌમુદી રૂ. ૧-૦-૦
(૩) શ્રી ઉપદેશ સપ્તતિકા રૂ. ૧-૦-૦
(૪) સુમુખનૃપાદિ ધર્મ પ્રભાવકોની કથા રૂ. ૧-૦-૦
(૫) શ્રી નેમનાથ પ્રભુનું ચરિત્ર રૂ. ૨-૦-૦
(૬) શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર ભા. ૧ લો રૂ. ૨-૦-૦
(૭) ,, ભા. ૨ જો રૂ ૨-૮-૦
(૮) આદર્શ જૈન સ્ત્રી રત્નો રૂ. ૨-૦-૦
(૯) શ્રી દાનપ્રદીપ રૂ. ૩-૦-૦
(૧૦) કુમારપાળ પ્રતિબોધ રૂ ૩-૧૨-૦
(૧૧) જૈન નરરત્ન ભામાશાહ રૂ ૨-૦-૦
(૧૨) શ્રી વિમલનાથ ચરિત્ર રૂ ૧-૧૨-૦
(૧૩) શ્રી ચંદ્રપ્રભુ ચરિત્ર રૂ ૧-૧૨-૦
(૧૪) સુકૃતસાગર (પૃથ્વીકુમાર ચરિત્ર) રૂ ૧-૦-૦
(૧૫) શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર રૂ ૨-૮-૦
(૧૬) શ્રીપાળરાજાનો રાસ સચિત્ર અર્થ સહિત સાદું પૂંઠું રૂ ૨-૦-૦
,, રેશમી પૂંઠું રૂ ૨-૮-૦
(૧૭) સતી સુરસુંદરી ચરિત્ર રૂ ૧-૮-૦
(૧૮) શત્રુંજયનો પંદરમો ઉદ્ધાર રૂ ૦ ૨-૦
(૧૯) ,, સોળમો ઉદ્ધાર રૂ ૦-૪-૦
(૨૦) શ્રી તીર્થંકર ચરિત્ર રૂ ૦ ૧૦ ૦
(૨૧) શ્રી મહાવીર ચરિત્ર રૂ ૩-૦-૦

તૈયાર થતાં-છપાતાં ગ્રંથો.

(૧) કર્મગ્રંથ ભા. ૫-૬ ઠ્ઠો. (૨) શ્રી સંઘપતિ ચરિત્ર (ધર્માભ્યુદય) (૩) બૃહત્કલ્પસૂત્ર ભા. ૬ ઠ્ઠો. (૪) કથારત્ન કોષ શ્રી દેવભદ્રસૂરિકૃત (૫) શ્રી નિશીથચૂર્ણિ સૂત્ર ભાષ્ય સહિત (૬) વસુદેવ હિંડિ ભા. ૩ જો (૭) શ્રી ત્રિષષ્ટિશલાકા પુરુષ ચરિત્ર પર્વ ૨-૩-૪-૫-૬ સાથે (૮) શ્રી મલયગિરિ વ્યાકરણ.

તૈયાર થતાં ગુજરાતી ગ્રંથો.

(૧) શ્રી વાસુપૂજ્ય ચરિત્ર. (૨) શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર. (શ્રી પદ્માનંદ મહાકાવ્ય) (૩) શ્રી સંઘપતિ ચરિત્ર.

(આનંદ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શેઠ દેવચંદ દામજીએ છાપ્યું.—ભાવનગર.)

For Private And Personal Use Only